

הישיבה הארבע-מאות-וחמש של הכנסת האחת-עשרה

יום שלישי, כ"ח בשבט התשמ"ח (16 בפברואר 1988)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:00

א. שאלות בעל-פה

מחייבות זאת, ועל כן דחה את העתירה והסתפק בהמלצה — ואני אימצתי אותה, כאמור.

היו"ר מ' כהן אבידב: תודה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת דוד צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): אדוני השר, אולי דווקא משום שאני נמנה עם מי שחולקים היום על מדיניותך בתחום אחר, נדמה לי שההגינות מחייבת לבוא בדברי שבח, גם מן הבחינה הקונסטיטוציונית, על היענותך לבקשת בית-המשפט העליון. נדמה לי שזה מופת הראוי לכל חיקר. גם מנקודת המבט האנושית, מבחינת הרגישות לסוגיית זכויות האדם, שהחלטת השר מגלה.

השאלה הנוספת שיש לי היא שאלת העיתור, ומוכן שאיני מתכוון ליום מסוים או לשעה שבה תיפתח ערכאת הערעור. שאלתי היא: האם יש אפשרות או סיכוי שהערכאה תוקם בפרק זמן שיאפשר לשפטים בסרט הנע, שהחל כ-9 כרצמבר, לערער ולחקן בכך את מה שנעשה על-ידי הערכאה הראשונה מבחינת ההליכים, לא מבחינת תוכן הפסיקה?

היו"ר מ' כהן אבידב: תודה. אני מבקש משר הביטחון להשיב.

שר הביטחון י' רבין: אומר בלי להיכנס לפרטים, שקשה לי להניח שאפשר להפעיל חקיקה בצורה רטרואקטיבית, ובדרך כלל חקיקה משפטית תופסת מרגע שהחלטה לגביה נתקבלה.

היו"ר מ' כהן אבידב: תודה.

ב. הצעת חוק לחיקון פקודת האגודות השיתופיות (מס' 4), התשמ"ח — 1988*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הזה בא לחקן עוולה זאת. הוא קובע חר-משמעת, כי אוטומטית — ללא כל זכות וללא כל צורך שהאספה הכללית של המושב השיתופי תתווה דעה, תקבל את החברה או תיתן לה זכות כזאת או אחרת — תהיה לחברה במושב השיתופי זכות הצבעה שווה לזן הווג ככל מושב וככל יישוב שיתופי. הזכות הזאת תוקנה באופן אוטומטי בהודעה ללא צורך בבקשה, ללא צורך בכל פרוצדורה.

אני מבקש מחברי הכנסת להצביע בעד ההצעה. תודה.

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה ליושב-ראש ועדת הכלכלה. חברי הכנסת, לחוק הוגשו הסתייגויות מאת חברי הכנסת אוריאל לין ובני שליטא. הם אינם כאלום, ואנחנו ניגש להצבעה בקריאה שנייה. מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת אוריאל לין לסעיף 1? מי נגד?

היו"ר מ' כהן אבידב:

בעזרת השם, אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

אנחנו עוברים לסדר-היום: שאלתא בעל-פה לשר הביטחון, מס' 394, מאת חבר הכנסת דוד צוקר. בבקשה.

394. כינון ערכאת ערעור בבתי-הדין הצבאיים כשטחים

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, השבוע — הכוונה לשבוע שעבר — המליץ בית-המשפט העליון בשבתו כבג"ץ לכונון ערכאת ערעור בבתי-הדין הצבאיים כשטחים.

כרצוני לשאול: האם יש בכוונתו של השר למלא את המלצת נשיא בית-המשפט העליון ושני השופטים האחרים שישבו עמו בדיון?

היו"ר מ' כהן אבידב:

תודה. אני מבקש משר הביטחון להשיב.

שר הביטחון י' רבין:

לאחר שבחנתי את המלצות בית-המשפט הגבוה לצדק בעניין הקמתה של ערכאת ערעור בבתי-המשפט הצבאיים באזורי יהודה, שומרון וחבל-עזה, החלטתי לאמץ אותן. לשם כך הוריתי לגורמי מערכת הביטחון לפתוח בעבודת מטה במטרה לבחון את החלופות השונות להקמתה של ערכאת ערעור כאמור ואת המשמעות הארגונית הכרוכות בכך.

כרצוני לציין שבג"ץ פסק כי אין חובה משפטית להקים ערכאת ערעור באזורים הנ"ל, וכן אין האמנות הבין-לאומיות

היו"ר מ' כהן אבידב:

אנו עוברים לסעיף הבא: הצעת חוק לחיקון פקודת האגודות השיתופיות (מס' 4), התשמ"ח — 1988, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יושב-ראש ועדת הכלכלה יביא את החוק. בבקשה.

אליהו שפיזר (יו"ר ועדת הכלכלה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, החוק לחיקון פקודת האגודות השיתופיות בא לחקן עוולה בדבר זכויות האשה במושבים שיתופיים. עד היום לא היתה לאשה, לבת הווג, כל זכות הצבעה באספה הכללית וכניהול האגודה השיתופית. אומנם כשני שלישים מהמושבים השיתופיים הקנו לחברות זכות הצבעה, בעזרת ההחלטות של האספות הכלליות שלהם. אבל כשליש מהיישובים השיתופיים לא הקנו זכות כזאת. החוק

* ידברי הכנסת, כרך 108, עמ' 3273; נספחות.

בשמך, אתה לא היית באולם, גם חבר הכנסת אוריאל לין לא היה באולם. אילו אמרת לי, אולי הייתי משנה את סדר-היום, אבל איני יכול לתת לנמק באמצע תהליך ההצבעה.

בני שליטא (הליכוד):
ביקשתי מהסדרן שיקרא לי. הוא בא לקרוא לי מועדון החוק והביטחון ובאתי.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חברי הכנסת, מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת בני שליטא לסעיף 1? מי נגד?

ה צ ב ע

התיקון של חבר הכנסת ב' שליטא לסעיף 1 לא נחקל.

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נחקל.

היו"ר מ' כהן אבידב:
אני מעמיד את הצעת החוק להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד קבלת החוק, כפי שהוגש עליידי הוועדה, בקריאה שלישית? מי נגד?

ה צ ב ע

חוק לתיקון פקודת האגודות השיתופיות (מס' 4), התשמ"ח — 1988, נחקל.

ג. הצעות לסדר-היום

הגדרה מחדש של פקודת צה"ל בשטחים

היו"ר מ' כהן אבידב:
אני מתנצל על האיחור.

היו"ר מ' כהן אבידב:
אתה יכול להתחיל לדבר, שר הביטחון כבר נמצא פה. הוא אינו חייב גם להקשיב לך.

אלעזר גרנט (מפ"ם):
חיכיתי שיגמור לדבר עם מי שהוא מדבר.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר הביטחון, לא בחמדה אני עומד כאן היום כדי לתבוע משר הביטחון של מדינת ישראל שיקום ויאמר — בעקבות 19 שברעות קשים ומרים שבהם מתמודדים חיילי צה"ל, בשמה של ממשלה אוכרת דרך, עם משימה הקורעת אותם וקורעת את לבם של אלה שלכם נתון לחיילים.

אדוני שר הביטחון, בפסקי-הדין של בית-הדין הצבאי כמשפט נאשמי כפר-קסם כתוב לאמור: "סימן היכרה של פקודה בלתי חוקית בעליל, מן הדין שיתנוסס בדגל שחור מעל לפקודה הנחונה, ככתובת אזהרה האומרת: 'אסור'. לא אי-חוקיות נסתרת או נסתרת למחצה, לא אי-חוקיות המתגלה רק לעיני חכמי משפט חשובה כאן, אלא הפרת חוק גלויה ומובהקת, אי-חוקיות ודאית והכרחית המופיעה על פני הפקודה עצמה. אופי פלילי ברור של הפקודה או המעשים שהפקודה מקווה לעשותם — — —

בני שליטא (הליכוד):
במקום שתחביש במה שנאמר, אתה עוד מתגאה בזה ועולה על הדוכן כדי לצטט. בושה וחרפה.

ה צ ב ע

התיקונים של חבר הכנסת או' לין לסעיף 1 לא נחקלו.

היו"ר מ' כהן אבידב:
מי בעד ההסתייגות של חבר הכנסת בני שליטא לסעיף 1? מי נגד?

בני שליטא (הליכוד):
חן לי לנמק אותה.

היו"ר מ' כהן אבידב:
אני כבר בתהליך ההצבעה, חבר הכנסת בני שליטא. קראתי בשמך ובשם אוריאל לין ואמרתי ששניכם לא נמצאים באולם.

בני שליטא (הליכוד):
הייתי בוועדת החוק והביטחון.

היו"ר מ' כהן אבידב:
נאמר לי כאן עליידי המזכיר, שבאמצע תהליך הצבעה לא ניתן לנמק. כבר הצבענו, אנחנו בתהליך הצבעה.

בני שליטא (הליכוד):
אני חייב לנמק את זה. זה בלתי אפשרי.

היו"ר מ' כהן אבידב:
אנחנו נצביע על ההסתייגות שלך. עם כל הכבוד, קראתי

היו"ר מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, אני נגישים לסעיף הבא. הצעות לסדר-היום מס' 7012 ו-7014: הגדרה מחדש של פקודת צה"ל בשטחים — מטעם חברי הכנסת אלעזר גרנט ודוד צוקר. רשות הדיבור לראשון המציעים, חבר הכנסת אלעזר גרנט. בבקשה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
שר הביטחון איננו.

היו"ר מ' כהן אבידב:
תיכף הוא ייכנס. למעשה שר הביטחון לא חייב להיות באולם בהצעה לסדר-היום.

אלעזר גרנט (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, שר הביטחון חייב.

היו"ר מ' כהן אבידב:
אני לא אכרח על הפסקה בגלל זה. תתחיל. לפי התקנון הוא אינו חייב. אני מסכים אתך שטוב היה אילו הוא נכח כאן, אבל אם הוא איננו כאן, אינני יכול לעשות הפסקה; גם אינני יכול להפסיק את הישיבה ולהמתין לשר הביטחון שיבוא.

אלעזר גרנט (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מקווה ששר הביטחון יישב לפחות על הרברים שאומר.

היו"ר מ' כהן אבידב:
אולי תאמר דברי הקדמה, וכשהוא ייכנס תתייחס להצעה.

אלעזר גרנט (מפ"ם):
בסדר, אם לא כן הייתי קורא פרקי תהילים.

הופיעה על פניה? האם לא היה אופי פלילי ברור לפקודות ולמעשים שהפקודות ציוו לעשותם? האם לא היו פקודות ומעשים שאי-חוקיותם דקרה את עינך וקוממה את לבך?

אני קורא לך ומפציר בך: חשוב היטב לפני שאתה משיב לי על השאלות האלה ואומר שאכן לא היתה כזאת, מפני שקשה לי להאמין שאלו הם פני הדברים. ואם היו פקודות, ואם היו מעשים שקוממו את לבך, מדוע לא הנפת דגלים שחורים ככתובת אזהרה האומרת: "אסור"? — אסור לתת פקודות כאלה, ומשניתנו — אסור למלא אחריהן. לא רק שמותר שלא לציית להן, אלא אסור בפירוש למלא אחריהן. אסור מפני שגם הפוקד אותן וגם המציית להן נוטלים על עצמם אחריות פלילית למעשה.

מדוע לא עשית כך? מדוע לא הסרת מכשול מלפני עיור? והאמן לי, מדובר ביותר מעיור אחד שאוהרתך יכולה היתה למנוע את נפילתו. מדוע לא הכרזת על חריגים חמורים — ואני מאמין שהיו אלה חריגים, שאין זה צה"ל, שאין אלה פקודות של צה"ל: מדוע לא הכרזת על מעשים חריגים שהם בלתי חוקיים בעליל והנחת למי שלבם אטום ומושחת לבצעם, ולתמימים ולשוטים לראות בהם נורמה מקובלת, חס ושלום, כצה"ל?

בני שליטא (הליכוד):

כל עוד יש לנו יהודים כמוך, זוהי הבעיה — — —

אלעזר גרנט (מפ"ם):

אני דיברתי על שוטים ואתה פתחת את פיך.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת בני שליטא, אני מבקש ממך לא להתפרץ.

בני שליטא (הליכוד):

חבר הכנסת גרנט, אתה אלוף השוטים. אתה שוטה, חירש וקטן.

אורה נמיר (המערך):

תגיד לי, אתה חושב שזה יעזור לך — — —

אלעזר גרנט (מפ"ם):

האם אינך מבין, אדוני שר הביטחון, שבהימנעותך מלהתריע ומלהזהיר, כרית בור בפני מי שאתה מופקד על שלומם?

בני שליטא (הליכוד):

יש לו עוד אומץ רוח לדבר על קריאה לסירוב פקודה. חוצפה כזאת.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

אדוני, אינני פוטר שום חייל אחד מאחריותו האישית הישירה למעשיו. אינני נמנה עם אלה הרואים בחייל בן 18 ובקצין בן 20 ילדים במדים הזקוקים לפסיכולוגים צמודים כדי שייסייעו בידם לחיות בשלום עם מצפונם הלא-נקי.

אבל אם הם כך — על אחת כמה וכמה אתה כך. מפני

שאתה שר הביטחון של מדינת ישראל, אתה אחראי לביטחון ישראל, עליך האחריות העליונה לכושרו של צה"ל, ולכושרו הנפשי והמוסרי לא פחות מלכושרו המקצועי והצבאי — ואין סתירה ביניהם.

אתה חייב דין-יחשבון לא רק בפני מצפונך. אתה חייב דין-יחשבון בפני העם כולו. ועל כן אני שכ' וקורא לך שתחשב את דברך, מפני שדברך יישמע היום בכל בית בישראל:

אורה נמיר (המערך):

חבר הכנסת בני שליטא, יוצאו אותך שוב מן האולם. אינך מפרע עתה לחבר הכנסת דראושה. חבר הכנסת גרנט הוא יהודי, הוא יהודי ציוני.

בני שליטא (הליכוד):

לא התווכחנו על ציונות. אבל מי שקורא לסירוב פקודה עושה מעשה בלע ואיוולת גם יחד.

אמירה סרטני (מפ"ם):

— — — לשמוע מה שאומרים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

אורה נמיר (המערך):

— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אתה עוד תציע שיפתחו את משפט כפר-קסם. הרי אתה מסוגל גם לזה.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, האיש הזה מתפרע. אני אישכ' לו כגמלו.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת בני שליטא, חברי הכנסת.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

אני פונה לחברי הכנסת שלא ישיבו לאיש הזה על קריאותיו.

בני שליטא (הליכוד):

חבר הכנסת רן כהן, איך ואבוי לך על מה שהגעת אליו — אתה קורא בעליל לסירוב פקודה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

בני שליטא (הליכוד):

לך לפחות, חבר הכנסת רן כהן, זה לא מתאים.

אורה נמיר (המערך):

ולך זה מתאים?

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת בני שליטא, חבר הכנסת בני שליטא, חבר הכנסת בני שליטא. חבר הכנסת רן כהן, אני מבקש ממך. אינך חייב להשיב. לא מוטלת עליך חובה להשיב. חבר הכנסת בני שליטא, פתחת בקריאות ביניים ואני מבקש ממך כעת להפסיק.

בבקשה, חבר הכנסת גרנט.

אלעזר גרנט (מפ"ם):

ובכן — "אופי פלילי ברור של הפקודה או המעשים שהפקודה מצווה לעשותם, אי-חוקיות הדוקרת את העין ומקוממת את הלב, אם העין אינה עיוורת והלב אינו אטום או מושחת. זוהי מידת אי-החוקיות בעליל הדרושה כדי לבטל את חובת הציות של החייל ולהטיל עליו את האחריות הפלילית למעשיו".

אדוני שר הביטחון, אני שואל אותך בכל הכנות ובלי כל רצון לקנטר: האם אני צריך להאמין, שכמהלך האירועים הקשים והמרמים שהיו בעזה ובגדה המערבית בשבועות האחרונים לא היו פקודות שהאי-חוקיות הוודאית וההכרחית

ומלחמת העם, שעמדה לבלי חז/ מול שבעת הגייסות/ של מלכי המזרח, לא תחת גם מפני 'אל תגידו בגת'.../ היא אינה פחדנית כדי כך !".

ואני רוצה לסיים בדברים, שכתב אלתרמן בפתח השיר הזה: "בעצם ימי הקרבות נחעזר על הדברים הללו שר הביטחון, והוסיף לנאמר כאן את תוקף סמכותו המפורשת. מעשהו זה, שאינו מן השכיחים בפרשות מלחמה, שווה כל שיר שהוא, הן מצד התכלית והן מצד המופת והכוח הפנימי".

אדוני, יש לך הזדמנות לעמוד בשורה אחת עם מי שקדם לך. העת דוחקת, וגם אם אחרת, מוטב מאוחר מאשר לעולם לא.

היורר מ' כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת אלעזר גרנות. באותו נושא — הצעה לסדר-היום מאת חבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, זוהי שעה קשה בדיון קשה לכל מי שצה"ל היה לו יותר ממקום שירות — לרובנו; לכל מי שצה"ל היה לו במידה מסוימת בית שנים רבות, מי יותר ומי פחות. זוהי שעה קשה למי שגדל בצבא שעשה במשך 40 שנה מאמץ מתמיד לשמור על טוהר הנשק, מאמץ שאינו יכול להסתיים לעולם. זוהי שעה קשה, משום שהדרג הפוליטי הטיל על החייל להחיר את הסכך שהדרג הפוליטי עצמו לא הצליח להחזיר.

נכון, חבר הכנסת גרנות, יש דגל שחור המתנופף מעל פקודה, ויש גם דגלים שחורים המתנופפים מעל המדיניות. על שר הביטחון להסיר בראש ובראשונה את הדגלים השחורים המתנופפים מעל המדיניות, שהתגלגלה אל חריגים רבים מדי. דרג פוליטי חכם לא היה נקלע כלל למצבים שהוא דחק אליהם את צה"ל; לנסיבות, למצבים ולתנאים שדגל שחור מתנופף מעליהם — משום שאין צבא שיכול לעמוד מול התקוממות עממית. ראש ממשלה, המתקשה לומר "כן" לכל דגל של פשרה שמתנופף מעליו, יכריח את הצבא לעשות את מה שהצבא אינו יודע, לא למר ואינו רוצה לעשות.

בשכבו שעבר נפטר בעזה בחור בן 17 לא רק משום שהוכה קשה. רבים הוכו קשה. הבחור מעזה נפטר משום שהוא הופקר באופן קר ומחושב — אני פוחד לומר זאת — כמה קילומטרים מביתו, וכשהוא הגיע לבית-החולים היה קשה להצילו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מי הפקיר אותו, רק כדי שנבין, חבר הכנסת צוקר?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מקווה, אני מאמין, שמתקיימת עכשיו חקירה, אבל אספר לך על מקרה שעדיין לא קראת עליו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

מה פירוש הפקרה? מי הפקיר אותו, חברי?

דן תיכון (הליכוד):

כנראה, עם ישראל הפקיר אותו.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

דן, כוא נעשה את זה עכשיו ברצינות

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אני שואל ברצינות.

והשתיקות שלך, אם תשתוק ולא תאמר, תרעמנה בכל מחנות צה"ל ויחידותיו.

אני קורא לך שתאמר ותכריז ותזהיר ותתריע אילו פקודות ואילו מעשים הם אסורים בתכלית האיסור מפני שהם בלתי חוקיים בעליל, ואסור למפקדים לפקוד לעשותם ואסור לפקודים לציית ולעשותם.

בני שליטא (הליכוד):

אתה קורא למדינה הזאת להתאבד. זה מה שאתה עושה. זו הקריאה שלך.

אהרן הראל (המערך):

שוטה הכפר.

בני שליטא (הליכוד):

ער שהמדינה הזאת לא תתאבד, אתה לא תשתוק.

היורר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת בני שליטא, אתה מנצל יותר מדי את מידת האופק שלי.

אלעזר גרנות (מפ"ס):

אני יודע שאנחנו דנים גם בדיני נפשות, כי חיילי צה"ל צריכים להגן על עצמם נוסף על הצורך שלהם להגן על המדינה. ואסור, חס ושלום, שישמע מדברי כאילו יש דבר שצריך לעמוד בין חייל המגן על חייו לבין פקודה שניתנת לו לעניין זה. דווקא משום כך, צריך שיהיה ידוע מהו שאסור. דווקא משום כך.

אני רוצה לסיים את קריאתי אליך בקריאת שיר. שם השיר הוא: "על זאת". נתן אלתרמן כתב אותו בעיצומה של מלחמת השחרור, בימים שבהם נלחמנו את המלחמה הצודקת ביותר שיכולה להיות על-פני האדמה:

"חצה עלי גי'פ את העיר הכבושה, / נער עז וחמוש ... נער כפיר, / וברחוב המדובר, / איש זקן ואשה / נלחצו מפניו אל הקיר.

והנער חי'ך בשיניים חלב, / 'אנסה המקלע' ... וניסה, / רק הלוי הוקן את פניו בידיו... / ודמו את הכותל כיסה.

זה צילום מקרבות החירות, יקירים. / יש עוים עוד יותר, / אין זה סוד, / מלחמתנו תוכעת בטי'ו ושיירים... / טוב, / יושר לה, / אם כן, / גם על זאת!

ויושר לה אם כן על 'מקרים עדינים' / אשר שמם, כמקרה, / רציחה, / ויושר על שיחות של שומעים מכינים, / על בנות צחוק של ויתור וסליחה.

אל יוגד: / י'ק פרטים הם בפרק הפאר, / פרט וכלל / המה צמדי-כחוק, / אם הכלל כך מקשיב לו לפרט המספר, / ואיננו חובשו בצניוק!

כי חוגרי כלי לוחם, / ואנחנו אתם, / מי בפועל / ומי בטפחות, / הסכמה, / נדחקים, / כמלמול של 'הכרח' ו'ניקס', / לחחומם של פושעי מלחמה.

אכזרית מלחמה! / המטיף החמים / באגרוף מפניה יחזר; / אך לכן, / צו היושר רצו הרחמים / לו יהיה בה כמוה אכזר!

ולקהל המפייטים רק על קסם הודה / ותורמים לה רק דבש על מרדה / לו יוכנו בידה עונשים של פלדה! / בתי-דין צבאיים של שדה!

תמוגור השלמה הלוחשת 'אכן'... / וראה את פניה בראי, / יעמוד החייל העברי / יתגונן / מקהות הציבור העברי.

היכרה של אי-החוקיות. מן הדין שיתנוסס כרגל שחור מעל לפקדה הנתונה, ככתובת אזהרה האומרת "אסור".

רק היחיד, בינו לבין מצפוני, ולא בדרך של התארגנות פוליטית, יוכל להחליט אם הוא מבקש להעמיד את סירובו במבחן בית-המשפט. תפקידו, תפקיד כל חברי הכנסת מכל הסיעות, הוא לבוא ולומר לחיילים — או לבקש משר הביטחון שיאמר לחיילים — שיש מצבים שאינם חוקיים, יש מצבים שבהם חובתו של היחיד להתקומם נגד ההוראה, ויש הוראות שהחייל מוכרח לדנות עליהן.

אנחנו מכירים מקרים של חיילים שהגיעו הנה ופחדו לספר מה שיש בלבם. אינני רוצה שיהיה מצב שחייל יפחד לצייץ את שמו בדיווח על פקודה בלתי-חוקית בעליל. יש פה חברי כנסת יהודעים על מה אני מדבר, הם יודעים שהגיעו חיילים וחששו לומר דברים.

רק היחיד, בינו לבין מצפוני, יצטרך להכריע. אבל אתה, אדוני השר, לך יש תפקיד בעניין. כי הפה שהתיר הוא הפה שיאסור. תפקידך למנוע מהחייל להגיע למצבים הבלתי-אפשריים הללו. זה תפקידך, ואתה יכול לעשות זאת.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה לחבר הכנסת דוד צוקר. אני מבקש משר הביטחון להשיב על ההצעות.

שר הביטחון י' רבין:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, צר לי שעלי לענות על שתי הצעות לסדרהיום בעת ובעונה אחת. הבחנתי כדברי חבר הכנסת גרנות כנאב אמיתי בהתייחסות לכביה המעסיקה היום את מערכת הביטחון ואת צה"ל.

לא אומר כך לגבי הצעתו לסדרהיום של חבר הכנסת צוקר, שאף קבע "עובדות" לא נכונות. הוא נתפס לאמירות לא נכונות שהושמעו בכלי התקשורת, וניסה לשים בפי, כנראה מתוך רצון לפגוע בי, דברים שמעולם לא אמרתי. מעולם לא השתמשתי, בשום מקרה, לא בפומבי ולא בפרוורס, סגור, באמרה: חשברו את העצמות, או באמרה דומה. דברים אלה ייחס לי, בוודאי, מישהו מחברי הכנסת. לא ניתנה הוראה, שמכות יש לתת כעונש, ובוודאי לא שמע זאת איש מפי, לא בפרוורס סגור ולא בפומבי. אבל נכתבו דברים, נאמרו דברים — — —

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
לקבור אנשים חיים — זה עונש? זה עונש? זה פשע שאתה אחראי לו.

שבח וייס (המערך):
האם הוא נתן הוראה כזאת? באמת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ההשתוללות הזאת — — —

שבח וייס (המערך):
אתה שומע מה שאתה אומר?

שר הביטחון י' רבין:

לכן אחייסח לעניין לגופו ואומר, שכשר הביטחון אני אחראי למה שקרה ולמה שלא קרה. על צה"ל הוטלה משימה, משימה קשה. לאור כישלון העולם הערבי להשיג את מטרותיו במלחמות במשך 40 שנה, ולאור כישלון ארגוני הטרור להשיג את יעדיהם המדיניים בטורר רצחני ללא הבחנה, בארץ ומחוצה לה, הגיעו התושבים ביהודה, בשומרון ובעזה לייאוש ולתסכול

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אענה לך ברצינות. מאחר שזה מטרד את שנינו באותה מידה. אותם מכים שהיו בכחיתת חריג לקחו את הכתור, הוא היה מחוץ להישג ידו של אדם לפרק זמן מסוים. אבל, אספר לך על מקרה אחר. ב-29 בינואר — — —

בני שלטא (הליכוד):

האם צה"ל מתייחס או לא?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת גולדשטיין, ב-29 בינואר נלקחו ארבעה פליטים ממחנה קלנדיה אחרי שהוכו.

דן תיכון (הליכוד):

— — — מקרים חריגים?

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

חבר הכנסת גולדשטיין, שניים ננטשו במרחק גדול מן המחנה אחרי שהוכו על-ידי אותה יחידה, על-ידי אותם חיילים. כנראה, אחד הושאר ליד מכמש, כמה קילומטרים מביתו ולא ליד מקום שעובדים בו בני-אדם, ואחר הובא לוואדי-קלט. כי חלק מן המקומות וחלק מן הזמנים יש אורירה — ואני חושש לומר זאת — שחלקם של המפקדים הזוטרים היה יכול לפרש אותה ככזאת, שמתיחה את הרסן.

מקרים הופכים חריגים רק משום נדירותם, אבל כשתריגים כאלה מתחילים להיות לשגרה, אני שואל: אחרי כמה חריגים נהפך חריג לנורמה? הרי ממנקודה מסוימת מוכרח החריג להפוך לנורמה.

חייקה גרוסמן (מ"ם):

רק כשתריג נענש, זה לא הופך לנורמה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

נכון. רק הפה שהתיר הוא הפה שיאסור. רק מי שאפשר את האורירה הנוראה הזאת יכול לחקור וחייב לחקור ולהשאיר את החריג כחריג, ולהבהיר לכל יחידה ולכל חייל שיש דין ויש דין. אולם, מי שביקש לבלום מפגנים בעזרת אלות ולא אסר על החיילים להעניש בעזרת אלות, משום שלבלום — מותר, אך להעניש באלה — אסור; ולא הבהיר להם, שאין מענישים באלה ובהרס רכוש הענשה כזאת היא מתפקידו של בית-המשפט; ומי ששחרר מן הבקבוק את השר הנורא הזה ששמו "מותר" — רק הוא יכול לאסור, רק הוא חייב לחקור.

נדמה לי, שעקב הנסיבות שנקלענו אליהן ובשל הדאגה למערכת הביטחון, על מערכת הביטחון להקים מערך שלם של אנשים שכל עניינו, משלב קביעת המדיניות ועד ליחידת השדה, הוא זכויות האדם — כן, זכויות האדם. האנשים שירכיבו את המערך הזה צריכים להיות בעלי ניסיון משפטי וקריב כאחד — ויש כאלה — כי הצבא מוכרח להכין לעצמו את הרסנים והכלבים הללו, החל מהשלכ במטכ"ל שבו נקבעת המדיניות וכלה ביחידת השדה.

אדוני השר, אילו הועמדו ההוראות שלך במבחן משפטי, אני חושש שהיית נקלע למצב בעייתי.

חוק השיפוט הצבאי, סעיף 125, אומר במפורש — ואינני חוזר על מה שאמר לפני חבר הכנסת גרנות, בנוגע למשפט כפרקסס: "לא יישא חייל באחריות פלילית לפי סעיפים קודמים אם ברור וגלוי שהפקודה שניתנה לו היא לא חוקית".

מהו מבחן חוקיותה של פקודה? פסק-הדין במשפט כפרקסס גורס, ש"אי-החוקיות צריכה להיות מובהקת, וסימן

האכנים, ספגו את הקללות והיו רגעים ומקרים שבהם הם נאלצו לפתוח באש. לא כך יש לטפל באלימות, יש ליתול את היחמה כדי למנוע את כל גילויי האלימות, תוך מתן אפשרות למי שמשתתף באירועים לברוח. יש לעצור את מירב המשתתפים, המארגנים והמסיתים בדרכים אחרות.

אין כוונתנו להיכנע לאלימות, ולא ניכנע לה. נכניע אותה. אילו פקודות ניתנו לצבא? — אלו הן הפקודות, כפי שהגדרתי אותן. הן ניתנו בתחילת האירועים והן תקפות גם היום. אני מאמין שמרבית המפקדים והחיילים בצבא פועלים אך ורק במסגרת.

אני רוצה להביע מעל דוכן זה את מלוא ההערכה וההוקרה למפקדי צה"ל, לחיילי צה"ל ולשוטרי משמר הגבול העומדים יום יום ושעה שעה בפני פריבוקציות, בפני התגרירות, בפני כקבוקי תבערה ואבנים, וככלל נוהגים באיפוק ובהתאם לפקודות הללו.

עם זאת, לא אטשש, היו חריגות, ואני רוצה להפריד כאן בין האירועים שהיו. ברצוני להתייחס במיוחד לדבריו של חבר הכנסת גרנות. פקודה בלתי חוקית היא אך ורק זו שניתנת על-ידי מפקד לחייל. אני מצטער מאוד שניסית לעשות הקבלה כלשהי בין האירועים שהיו בכפר-קסם לבין מה שהתרחש כעת, ולו גם אשר לחריגים, אולי למעט מקרה אחד. לא ידוע לי עד רגע זה על מעשה כלשהו — גם אם היה חריג — אשר גרם את מותו של פלשתיני אחד. האם זה דומה לאשר אירע בכפר-קסם? אפשר כלל להשוות? כשמדובר בפקודת מפקד לחייל לבצע מעשה בלתי חוקי — כל מה שאמרת הוא נכון. המקרים של מתן פקודות חריגות, כלומר חריגות מהפקודות שאותן ציינתי כאן — ואלו הן הפקודות, בדקתי אותן עד רמת המ"מים, מפקדי מחלקות, הם יודעים אותן — היו לאחר שנתפסו האנשים אשר יידו אבנים או השתתפו בהפגנה בידי כוחותינו, הושמו במקום כלשהו ושם הוכו כענוש, דבר שנקבע שהוא אסור, ולכן הוא חריג. מה הוא מעשה חריג? מעשה שהוא בניגוד לפקודות הקיימות.

עד היום הושעו שני מפקדים מתפקידיהם, והם נתונים בהליך חקירה משפטי בגלל מתן פקודה בלתי חוקית. אבל, אם תרשו לי לומר, חברי הכנסת, לגבי בעיית החריגים, והיא בעיה שמעסיקה אותי, המקרים שבהם נתנו מפקדים פקודה חריגה, קרי לא על-פי ההוראות שנתתי — לפי מיטב ידיעתי, הם מעטים. אינני רוצה לציין מספרים מדויקים, כי אינני מתחייב שידוע לי הכול. אולם, כל תלונה על פקודה החורגת מההוראות שנתתי — נבדקת. הכול יודעם שפקודה בלתי חוקית נוגדת את ההוראות, ולכן היא חריגה.

הבעיה הקיימת בחיקוי גדול יותר היא לגבי חיילים הנמצאים בעימות, אשר חלקם עברו את השלב הראשון, שבו הם התנסו בפגיעה ובהשפלה, ואחר כך עמדו מדי פעם בפני נסיבות המחייבות אותם באיפוק על-פי ההוראות — ואז חשו הרגשה קשה. מרבית המעשים החריגים היו ביטויים של חיילים שפעלו שלא לפי פקודה, בניגוד לפקודה, ומחשופה שהם התנסו בדבר וסוף סוף תפסו את האיש, או את האנשים שזרקו כקבוקי תבערה, או אכן שפגעה במפקדם או בחברם, והם לא התאפקו ולא הפסיקו את מעשיהם, שהיו מותרים בשלב מסוים, כאמור, בשלב שבו הם היו אסורים. אלה הן מרבית החריגות.

לצערי הרב, מצאתי חריגים כאלה בכל מגזרי הנער הישראלי המשרת בצה"ל, ובלא קשר להשתייכות המפלגתית.

הזכירו זאת בדרך אלימה החל מ-9 ברצמבר. האלימות התבטאה בהפגנות אלימות, גדולות וקטנות; בהקמת מחסומי דרכים על צירים ראשיים ובתוך ערים וכפרים ערביים. מחסומים שלוו בצמיגים בוערים; בזריקת כקבוקי תבערה ובידוי אבנים על רכב ישראלי אורח וצבאי, וגם על תושבים ערבים. וכל זאת במטרה ברורה — לשנות את המצב בדרך של התפרעות אורחית אלימה, ולהכתיב לישראל יציאה מבוהלת מן השטחים.

אינני נמנה עם הדוגלים בארץ-ישראל השלמה. אני משוכנע שמי שאינו רוצה בהגברת האלימות ובחיסול הסיכוי לשלום חייב לפעול כדי להוכיח למסיתים, למארגנים ולמשתתפים בפעולות של אלימות לסוגיה, שכדרך זו לא ישיגו דבר. זאת המדיניות, ועל-פי החלטת הממשלה, שאני כשר הביטחון מייצג אותה כלפי הצבא, הוטל על צה"ל להביא להשגת מטרה זו.

בשלב הראשון היה שימוש רב באמצעי לחימה יורים. חיפשו דרכים כדי למנוע את האלימות תוך שימוש מינימלי בנשק קטלני יורה. אני מאמין שמצאנו את המדיניות הזאת, והיא מוכיחה עצמה בתנאים קשים.

מה היו עיקרי המדיניות? בעדיפות ראשונה — למנוע את תופעות האלימות לצורותיהן השונות, אם באמצעות הטלת עוצר לפרק הזמן הנדרש כדי למנוע עימותים מיותרים, אם בדרך של הפעלת כוח יזומה נגד המפגינים. ומה זה כוח — להתחבק אתם? הלוואי שזה היה פותר את הבעיה. להציע להם, לשכנע אותם סביב שולחן, תוך שתיית כוס קפה, שירפו מן האלימות? אולי תשאלו את חיילי צה"ל באילו תופעות הם נתקלו — של שנאה, של אלימות, של רצון עז לפגוע בהם. מול אלה חייבים היו חיילי צה"ל לפעול בכוח.

ההוראות — ואני אחראי להן — היו אלה: לירות רימוני גז מדמיע בתקווה שאלו יפזרו את ההפגנות האלימות ויכבדו כל ניסיון לבצע מעשי אלימות אחרים. מי שהסתכל בטלויזיה ושמע את דוברי הערכים המפגינים, כשהראו את הבצל וכוס המים כאמצעי לטיפול ברימוני העשן, יודע מה היתה תגובתם על אלה.

לאחר מכן ניתנה הוראה לירות דוררי גומי, בתקווה שאלה יביאו לפיזור ההפגנות.

לאחר מכן, אם שני אמצעים אלו לא יועילו — ניתנה הוראה לפעול תוך כדי התקדמות והסתערות על אלה המבצעים פעולה אלימה, ולהפעיל כוח במהלך ביצועה, בכלל זה שימוש באלות, בכלל זה הכאה. אני אישרתי הוראה זאת. אבל ההוראות היו, שהשימוש באמצעים אלו יהיה בזמן ביצוע הפעולה האלימה ותוך מרדף אחרי אלה המשתתפים בה. ההוראות היו ברורות לכל המפקדים: אם האיש שזרק כקבוקי תבערה או אבן על חייל נכנס לתוך בית במהלך המרדף אחריו — ההוראה היתה להיכנס לאותו בית; אם אינו מתנגד ככוח למעצרו — אין להפעיל כוח יותר מכפי שנדרש כדי לעצור אותו לחקירה; אם מופעל כוח נגד החיילים — להפעיל כוח כנגדו. אלו ההוראות. ונכחתי בתורכים שניתנו לחיילים עד רמת מ"פ — מפקד פלוגה. הוראות אלה ניתנו פומבית, גם בתורכים לחיילים וגם בפקודות הצבא, ואני נושא באחריות להן. אם רוצה משהו לתבוע אותי כבג"ץ — יתבע.

אלו הפקודות שניתנו לצבא. קודם כול, כיעד ראשון, אין לאפשר אלימות. יש לטפל באלימות לא כפי שזו טופלה בשלב הראשון של האירועים — כאשר חיילים עמדו מנגד, ספגו את

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שר הביטחון י' רבין:
ואינני מקבל זאת.

הגדרה מראש לפקודה בלתי חוקית. מאחר שלא שר הביטחון, לא הרמטכ"ל, לא המטה הכללי ולא אלוף הפיקודים הוציאו ומצויאים פקודות בלתי חוקיות, הרי כל מה שאמר —

אלעזר גרנות (מפ"ם):

זה שונה לחלוטין ממה שכתוב במפורש, שלא צריכים להיות חכמי משפט אלא רק בני-אדם, כדי לדעת מהן פקודות בלתי חוקיות.

שר הביטחון י' רבין:

אני אומר את דעתי. אבל, מה זו פקודה בלתי חוקית — אין לכך שום הגדרה משפטית.

יאיר צבן (מפ"ם):

להרוג כדי להעניש — זו פקודה בלתי חוקית?

שר הביטחון י' רבין:

יחידה מזאת, נקבע במפורש — והיה כי מפקד או חייל

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יגאל כהן (הליכוד):

בית-דין צבאי יקבע.

אלעזר גרנות (מפ"ם):

מי שמבצע פקודה בלתי חוקית עושה מעשה בלתי חוקי.

קריאות:

היו"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת בני שליטא. חבר הכנסת יאיר צבן, אני מבקש ממך.

שר הביטחון י' רבין:

אני מצטער מאוד, אין זה בסמכותי כשר ביטחון לקבוע מראש מהי פקודה בלתי חוקית. אני יכול רק להוציא הוראות חוקיות. והיה אם חרג משהו מתחום ההוראות החוקיות, הורה לחייל לבצע משהו והחייל סירב לעשות זאת — רק בית-דין צבאי יכול לקבוע שההוראה בלתי חוקית. הסמכות לקבוע מהי פקודה בלתי חוקית בעליל נתונה בידי בית-הדין הצבאי, לא בידי של משהו אחר. אני ממליץ בפניכם: לכו למשפטים ובדקו את הדברים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

במקום שחיילים יעברו עבירות ורק אז יפנו למשפטים, מוטב שמשדר הביטחון יפנה למשפטים.

שר הביטחון י' רבין:

אין ביכולתי ובכוונתי להוציא הנחיה, שתגדיר מהי הוראה בלתי חוקית. יש הוראות בנוגע למה שעושים בצבא, יש הוראות לגבי הפעולות, ומי שנוהג אחרת — חורג מההוראות. בסמכותו של בית-הדין הצבאי לקבוע באיזו מידה פקודה א היא פקודה בלתי חוקית בעליל. ונקודה.

בני שליטא (הליכוד):

אולי תעניק בעניין זה סמכות לחברי הכנסת יאיר צבן ורן כהן לקבוע מה חוקי?

אלעזר גרנות (מפ"ם):

יכולת לחשוך מהחיילים את ההכרח להחליט בעצמם.

בכל יחידות צה"ל נעשתה פעולת הסברה, כדי להבהיר לחיילים את הכוונה ולהדגיש את הצורך לדכא את האלימות, ואם צריך אחרי הטלת רימוני גז מרמיע ויריית כדורי גומי גם להסתער בכוח, להשתמש כאלות, ולהכות את אלה. הפועלים באלימות תוך מרדף חם אחריהם — חיילי צה"ל צריכים לבצע את זה. אלה הן ההוראות. אני אחראי להן. עם זאת ובאותה מידה ודאי שיש למנוע פקודה בלתי חוקית החורגת מהוראות אלה, וכן יש לחקור כל תלונה ולנסות להסביר לחיילים ולשכנע אותם שתוך כדי פעילות ועל-פי יוזמתם — ואלה הם מרכיב החריגים — הם חורגים מעבר לנדרש מהם.

אני בא עתה מפגישות עם מפקדים. לא נודמן לי להשתתף בדיון של כל המפקדים, מילואים וסדירים, באזור עזה. נפגשתי עם מפקדים ועם חיילים באזור יהודה ושומרון. אני יודע שהם יודעים את ההוראה. המפקדים עושים את המירב והמיטב להקפיד עליה. הניסיון לשפוך על ערבים עפר — ובאמת אין לי הסבר לו, והוא לא בוצע לפי פקודה של מפקד יחידה לוחמת — יטופל במלוא חומרת הדין. לא יעלה על הדעת, שדבר כזה יקרה בצה"ל. ידוע לי, שבאירוע הזה לא היה שום קצין, שום מפקד של יחידה לוחמת. אני משוכנע, שמפקדי צה"ל ושלטונות צה"ל יעשו הכול, כדי להביא לדין את אלה שיימצאו שותפים לעניין, ובית-המשפט הצבאי יחליט מה יהיה דינם.

אני רוצה להוסיף ולומר לחבר הכנסת גרנות, שאולי דווקא בני דור תש"ח, שהתנסו בחוויות העימות בין יהודים לערבים כחקופה שלפני מלחמת העצמאות ובשלב הראשון של מלחמת העצמאות, מ-29 בנובמבר 1947 ועד 15 במאי 1948, כאשר קו החזית וקו הערוף לא היו מובחנים אלא מטושטשים, והעימות היה יותר בין אזרחים לאזרחים מאשר בין צבא לצבא — דווקא בני הדור הזה, בני הדור שלנו, ידעו טוב יותר את המשמעות ואת הקשיים הכרוכים בעימות פנים אל פנים, המלווה לעתים בשימוש במקלות ובכאבים, מאז הקמת המדינה, במשך 40 שנה, התנסו חיילי צה"ל יותר בלחימה מנגד.

אחד ממפקדי חיל האוויר לשעבר, שהיום הוא שר בממשלה, אמר שטייס קרב רואה דם רק כאשר הדם הוא דמו שלו. גם התותחן יורה למרחוק. גם תותחן הטנק כמעט לא רואה את פגיעותיו בעין. רק חיל הרגלים, המגיע לקרב מגע פנים אל פנים, רואה לעתים את הדם בעין. זוהי אומנם לחימה שלא באמצעים קטלניים, אבל צה"ל נתון עתה בעימות פנים אל פנים אלים, וחייליו רואים את השנאה ואת הרצון לפגוע בהם ולהרוג אותם, וצריך להתמודד עם המצב הזה לא באמצעים שמנגד, לא כירי ממרחק 50 או 100 מטר, אלא בכוח ותוך מגע פסי.

עשינו זאת. אנו חייבים לעשות זאת, כי אנו חייבים לגבור על האלימות גם אם היא דורשת כוח על כל צורותיו. עשינו זאת. כי רצינו לשמור את השימוש בנושק הקטלני רק לשלב שבו חייל או יחידה מוצאים את עצמם בסכנת חיים. בסכנה לגופם או לחייהם, אלה הן ההוראות הקיימות היום.

אני רוצה רק להזכיר לחבר הכנסת גרנות, שכשאלה "מה היא פקודה בלתי חוקית בעליל" מחליט רק בית-דין צבאי. אין

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
האם אתה מוכן, אדוני השר — — —

שר הביטחון י' רבין:
אני לא מוכן להשיב.

היו"ר מ' כהן אבידג:
חברת הכנסת אלוני, השר אינו רוצה להשיב.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
השר ביקש מאתנו להסתפק בתשובתו.

היו"ר מ' כהן אבידג:
הוא לא ביקש ממך, הוא ביקש מחבר הכנסת גרנות, והוא רשאי להשיב אם כן או לא.

שר הביטחון י' רבין:
אם חבר הכנסת גרנות מסתפק בתשובתי, לא אציע הצעה אחרת. לגבי הצעתו של חבר הכנסת דוד צוקר — אני מבקש להסירה מסדר-היום.

היו"ר מ' כהן אבידג:
חבר הכנסת גרנות, אתה מסכים להסתפק בדברי השר?

אלעזר גרנות (מפ"ם):
כצער עמוק — לא.

שר הביטחון י' רבין:
אני מבקש להסיר גם את הצעתו של חבר הכנסת גרנות מסדר-היום.

היו"ר מ' כהן אבידג:
תודה. ובכן, לפנינו הצעות של שני חברי כנסת להעביר את הנושא לדיון בוועדה, האחת — של חבר הכנסת תופיק טובי, והשנייה — של חבר הכנסת רן כהן. בבקשה, חבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושב-ראש, אני מבקש ומציע להעביר את הצעתו של חבר הכנסת גרנות לוועדה.

היו"ר מ' כהן אבידג:
אני מבקש שתתייחס להצעתו של חבר הכנסת צוקר, כי חבר הכנסת רן כהן מאותה סיעה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מקובל עלי.

אני מציע להעביר את ההצעה לוועדה כי תשובתו של שר הביטחון היתה התחמקות מתשובה עניינית לגבי מה שהועלה בשתי ההצעות לסדר-היום, בדבר מעשים נפשעים המתבצעים כיום בשטחים הכבושים נגד בני העם הפלשתיני.

בתחילת דצמבר, כשחזר השר רבין מארצות-הברית, הוא הצהיר שינקוט את כל הצעדים המכאיבים כדי להכניע את האוכלוסייה בשטחים הכבושים. חלפו חודשיים מאז ההכרזה הזאת של שר הביטחון, הקוראת למלחמה באוכלוסייה בלתי מזוינת, נגד נשים וילדים, ואנו עדים לדברים מחרידים ביותר, הנעשים שלא לשם "הגנה עצמית" כדברי השר, אלא כדי לשבור כוחו של עם ולדכא את שאיפתו לחופש ולחירות במולדתו. אנו עדים לשבירת עצמות באלות, בנבוסים, נוסף על המשך הריגת אנשים, מעשה שלא פסק, וכל זה כדי לשבור רוחו של עם, בכוונה; להכריז שיטחיות על עוצר כמקום זה או זה בכל שטח הגדה והרצועה; לכניסות לבתים — — —

שר הביטחון י' רבין:
אני מטיל על הצבא ביצוע משימות בדרך שנקבעה ואושרה. לפי מיטב הכרתי ושיפוט, ההוראות האלה הן הוראות חוקיות. נקודה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
דקן הפקולטה למשפטים בירושלים הגדיר אותן כבלתי חוקיות.

שר הביטחון י' רבין:
תתבע אותי בבג"ץ.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
למה אתה מזועזע ממקרה הכולדזור, שנראה חריג על פניו? הלא היית דורש מחיל לעצור את זה מייד — — —

שר הביטחון י' רבין:
חבר הכנסת רן כהן, אני מעריך יותר מדי את דמותו של צה"ל, את מעשיו ואת מפקדיו בעבר ובהווה. להוציא היום פקודה לקבור אזרחים — זו פקודה בלתי חוקית בעליל. לא הוציאו הוראה כזאת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
יפה. ודאי שלא הוציאו. אבל גם אם הוציאו — — —

היו"ר מ' כהן אבידג:
חבר הכנסת רן כהן, לא ניכנס כאן לוויכוח אקדמי.

מרס גלור-תעסה (הליכוד):
— — —

היו"ר מ' כהן אבידג:
חברת הכנסת מרס גלור-תעסה. חבר הכנסת רן כהן, אני פונה אליך. לא נערוך כאן ויכוח אקדמי.

בני שליטא (הליכוד):
— — —

היו"ר מ' כהן אבידג:
חבר הכנסת בני שליטא.

שר הביטחון י' רבין:
לסיכום, אני רוצה לחזור ולומר: על צה"ל הוטלה משימה קשה. כמעט כל מפקדיו, כמעט כל חייליו, עומדים במשימה הזאת ומשיגים את היעדים שהוצבו להם תוך שמירת הערכים ונורמות ההתנהגות של צה"ל. יש מקרים חריגים מעטים של מפקדים החורגים מהפקודות; רוב המקרים התריגים נעשים כדי חיילים יחידים, העושים זאת ביוזמתם. אני מצטער על כך. בפעולתי כשר ביטחון אני חייב, מחד גיסא, להבטיח את מלוא הגיבוי לכלל הצבא, המבצע את ההוראות כראוי, ומאידך גיסא, לדאוג לכך שלא יחצו את הגבול שבין הנדרש לבין האסור.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אפשר לשאול שאלה?

שר הביטחון י' רבין:
לא אענה.

היו"ר מ' כהן אבידג:
השר צריך לסיים. חברת הכנסת אלוני, השר אינו רוצה להשיב, ולכן אין טעם שתשאלי.

שר הביטחון י' רבין:
אני פונה לחבר הכנסת גרנות ומבקש ממנו להסתפק בהודעתי.

כ"י שליטא (הליכוד):

רצינו לחלק פרחים אבל לא היו די.

ותפיק טובי (החיות הדמוקרטית לשלום ולשחיות):

להיכנס לבתים בלא הבחנה, להוציא מהם אנשים צעירים ולהכות אותם עד שבירת עצמות וגולגולות ולשלוח אותם למזבלה, וכמה מהם נפטרו כתוצאה מכך — האם זו הגנה עצמית? באופן שיטתי נהגו כך בענכתה, בבית-פג'אר, ביעבר בסילה, בעזה, בבית-אומר, בשכם, בדיר-אל-בלח ובמקומות רבים אחרים. להרוס, להכות אנשים בבית-פג'אר, להשיב אותם על הכביש אחרי ששברו להם את הרגליים ולהעביר עליהם ג"פ — האם זו הגנה עצמית? לקבוצה ארבעה צעירים מתחת לעפר בכפר סאלם שליד שכם, וזה אחרי שהכו אותם מכוח רצח, הפילו אותם על האדמה ודרכו עליהם ברגליים — זו הגנה עצמית? שר הביטחון, אתה אחראי לפשעים האלה, לפי הוראותיך מתבצעים הפשעים האלה, אתה התרת רסן להשתוללות נפשית, ועליך לשאת באחריות.

היום אחרי-הצהריים הייתי במחנה הפליטים בשעפאט ושמעתי דברים המזעזעים כל אדם בעל מצפון. יום נכנסים כוחות הביטחון, הצבא והמשטרה לבתים בלא הבחנה, יורים, חורקים פצצות וגו' מדמיע בלא כל הבחנה בין בית לבית והורסים דהיינו. רק אתמול נחזקו 20 מכתיות ו-70 דרדי שמש מיריות החיילים. חמישה צעירים, חלקם בני 13 — 15 נלקחו מבתיהם בלא הבחנה. כמשך כל הלילה הם הוכו עד זוכ דם ורק למחרת בבוקר החזירו אותם שבורים. האם זו הגנה עצמית?

זו מדיניות שאחראית לה הממשלה כולה ושר הביטחון יצחק רבין כראש וכראשונה. זו מדיניות שנועדה לשבור את רוחו של עם הלוחם ונאבק למען עצמאותו. אתם לא תוכלו לשבור אותו. הוא לא יתעייף מהמאבק הצודק שהוא מנהל, אף ששר הביטחון שואף לכך. עניינו צודק, והעולם כולו וגם כל בעלי הרצון הטוב בארץ מוקיעים את מעשיך ואת מדיניותך וקוראים להפסיק את המדיניות הכוחנית הנפשעת ולפנות אל הפתרון המדיני. לא בכוח אלא בכיבוד זכותו של העם השכן. העם הערבי הפלשתיני, יושכן שלום בין שני העמים: זה לצד זה. השלום יושג אם ממשלת ישראל תבין, סוף סוף, שלא כאלות ולא בהירסת בתיים יש לפעול אלא בכיבוד זכותו של העם הפלשתיני לעצמאות לאומית.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה. הצעה אחרת להצעתו של חבר הכנסת גרנות יביא חבר הכנסת רן כהן, כמסגרת של שלוש דקות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר הביטחון, חברות וחברי הכנסת, אני נשבע ככל היקר לי בעולם, שהיום בבוקר אמר לי חבר כנסת נכבד מהליכוד, ואני מאמין שהוא אמר זאת בצדק וביושר, שהוא אינו יושן בלילות נוכח מה שמתרחש בשטחים.

קריאות:

— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אפילו כשמחמיאים להם על מוסריותם הם אינם מסוגלים לקבל זאת.

מי שמנסים להפוך את בעיית מוסר הלחימה כצה"ל לבעיה של הימין והשמאל עלולים, לדעתי, לשחוק את הבסיס לקיומנו המשותף ולשירות המשותף של כולנו כצה"ל. אני מזוהר מפני זאת.

אמנון לין (המערך):

מה אמרת?

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

לא שומעים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אמרתי שהיום בבוקר אמר לי חבר כנסת נכבד מהליכוד — — —

קריאה:

מה פירוש "נכבד"?

יהושע מצא (הליכוד):

אני מציע לך להגיש תלונה למשטרה. תגיש תלונה למשטרה על מי שאמר לך, תתלונן.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת רן כהן, אינך חייב לחזור על מה שאמרת, יש לך שלוש דקות ואבקש ממך לסיים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבין שגם כאשר חברי כנסת נכבדים מהליכוד רוצים לשמור על ערכים של צה"ל ואומרים שהם מודאגים נוכח מה שקורה בשטחים ונוכח מה שקורה לחיילים — גם את זה לא יכולים לסבול.

גדעון גדות (הליכוד):

הם מודאגים מההסתה שלכם. הם מודאגים מההסתה שלך למרד. מזה הם מודאגים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני יודע שאת חבר הכנסת גדות מדאיגה רק התרומה שלו לצה"ל לעומת התרומה שלי לצה"ל. מהשוואה זו יש לו סיבות רבות לדאגה — בגלל אפס התרומה שלו כהשוואה אלי.

קריאה:

מה זה?

יהושע מצא (הליכוד):

מי שואל "מה זה", מי המסית?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש הגנה.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חברי הכנסת, חבר הכנסת מצא, לחבר הכנסת רן כהן יש שלוש דקות. אתם מפרעים לו. אני מוסיף לו זמן על זמנו. רבותי, אתם רוצים להפריע? — בבקשה. אשמור על מסגרת הזמן שלו.

גדעון גדות (הליכוד):

— — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

בכל הזמן שנשאר לך לחיות לא תצליח לתרום לביטחון מדינת ישראל עשירית מהתרומה שלי. הפרזיט בינינו הוא אתה. אתה עלוקה במדינה הזאת, אתה לא חצו להעלות על דל שפתך מלה אחת על פגיעה שלי בביטחון מדינת ישראל, גם אם אתה וכל חבריך תעמדו דום ותתייצבו בשורה אחת.

יהושע מצא (הליכוד):

אתה מסית ומדיח.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת רן כהן, יש לי בקשה אליך: אתה לא יכול לדבר על כולם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני, שים לב מה קורה באולם.

הי"ר מ' כהן אבידב:
כשאתה אומר "כולם" אתה פוגע גם ב.

בני שליטא (הליכוד):
צריך להזמין נושאת מטוסים אמריקנית ולהעלות את כולכם עליה.

גדעון גדות (הליכוד):
צריך להשאיר אותו שם חמש דקות ולהקיע אותו.

בני שליטא (הליכוד):
חבר הכנסת רן כהן, אתה לא תורם לכיטחון. מי שמדבר כך אינו תורם לכיטחון.

גדעון גדות (הליכוד):
אתה מסית למרד.

בני שליטא (הליכוד):
אתה מסית ומדיח. אתה אלוף-משנה שמסית למרד.

גדעון גדות (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, תן לו חמש דקות כדי שישמע את האמת. נוקיע אותו.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
זה גרוע עוד יותר אם אלוף-משנה מדבר כך, אם הוא קורא למרד. האם מישוה מולול בדרגה שלו?

הי"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת גולדשטיין.

בני שליטא (הליכוד):
כשקראו למרד אתם שחקתם.

הי"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת שליטא, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

אמנון לין (המערך):

הי"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת אמנון לין, חבר הכנסת יגאל כהן. חבר הכנסת רן כהן, אמרת דבר חמור, זה לא היה במקום. אמרת: כולם, כל חבריך לא תרמו לצה"ל.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני, אם אתה לא מגן עלי כאשר חבר הכנסת גדות —

הי"ר מ' כהן אבידב:
אמרת: כולם, כל חבריך לא תרמו לצה"ל. אני מבקש שתחזור כך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, אם אתה לא מגן עלי כאשר חבר הכנסת גדות —

הי"ר מ' כהן אבידב:
הרשה לי בבקשה לסיים את דברי. אמרת שכולם, כל חבריך, לא תרמו לצה"ל — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הרשה לי. אני הקדשתי לצבא 28 שנים מחיי.

הי"ר מ' כהן אבידב:

אני לא רוצה להיכנס לוויכוח, אבל אני מבקש שלא לעשות הכללות. אם יש לך טענות כלפי מישוה, זכותך לומר מה שאתה רוצה. אבל, אני מבקש ממך שלא לעשות הכללות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מקבל את הערתך, ואני גם מבקש הגנה.

הי"ר מ' כהן אבידב:
אני אגן עליך.

קריאות:

— — —

יגאל כהן (הליכוד):
מה אומר המסית? — — — אין לו זכות לדבר כמו שהוא מדבר, למסית את צה"ל.

הי"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת יגאל כהן, חבר הכנסת יגאל כהן.

יהושע מצא (הליכוד):
לא צריך להקשיב לו. למסיתים לא צריך להקשיב. מקומכם אינו בכנסת. אתם מיעוט מבוטל.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

הי"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת גולדשטיין, חבר הכנסת מצא.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הי"ר מ' כהן אבידב:
רבותי, אתם רוצים שאכריז על הפסקה? האם זה יפה ומכובד?

בני שליטא (הליכוד):
חבר הכנסת רן כהן, הנוק שאתה מביא זה — — —

הי"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת בני שליטא, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

בני שליטא (הליכוד):
איפה הייתם כאשר תקפו את רבין? השמיצו את רבין — למה שתקת, חבר הכנסת כ"ץ-עוז?

הי"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת בני שליטא, אני קורא אותך לסדר בפעם השלישית. אני מבקש ממך לעזוב את האולם.

בני שליטא (הליכוד):
אתם מתנגדים למדיניות של רבין — — —

הי"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת בני שליטא, אני מבקש ממך לעזוב את האולם. יש גבול גם לסכלנות שלי.

חברי הכנסת, לא ייתכן לנהוג כך. לחבר הכנסת רן כהן יש כסף הכול שלוש דקות, ואתם גורמים לכך שהוא עומד על הדוכן עשר דקות.

יהושע מצא (הליכוד):
הוא כבר עבר את הזמן שלו.

שר הביטחון י' רבין:
מסית ומדתי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני השר, אם אתה אומר — — —

שר הביטחון י' רבין:
אני אמרת, ואני לא צריך לענות לך. חשמע מה שאומרים, ותדע.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני השר, אני אשמח מאוד אם יתברר שטעיתי. אני מציע שאתה תשמח אם אתה טעית.

שר הביטחון י' רבין:
אני אפילו לא מעוניין לשמוע אותך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אל חשמע. באמת גיבור גדול. לא רוצה לשמוע, שלא ישמע.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת רן כהן, יש לי בקשה אליך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אבל חן לי לדבר.

דוד ליכאי (המערך):
השר אמר שיש בין הקצינים מתי מעט שחורגים — — —
יש חיילים במספר גדול יותר שחורגים — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה בדיוק מה שרציתי לומר, שהיחידים שמגיעים למעשה חריג הם אותם מתי מעט מבין החיילים. זהו בדיוק מה שאמרת. לא הקצינים, לא המפקדים, לא הוראות השר — זה מה שהוא אמר.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חברי הכנסת, אני פונה אליכם בבקשה. היום פשוט הגדשתם את הסאה. ההצעות לסדר-היום עברו בשקט ובשלווה. עלה חבר הכנסת רן כהן, אמר כאן דברים נכונים או לא נכונים — זה לא מעניין, יש פרוטוקול. אני מבקש שמהרגע הזה תיתנו לו לסיים את דבריו ולא תפריעו לו. אני אומר במלוא האחריות, כי חבר כנסת שיפריע, יוצא מן האולם. איך לי פשוט ברירה. בבקשה, חבר הכנסת רן כהן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
תאמינו לי — אני מבקש ממש את הקשכתכם. אתם יודעים מה? תאמינו לי לכל הפחות, שאני רוצה את טובתו של צה"ל. ייתכן שלדעת אחדים כאן אני טועה, אבל, נדמה לי שגם הקשוח במתנגדי לא יכול לטפול עלי כוונות אחרות.

רבבותי, אפילו מצויים אחדים, מתי מעט מבין חיילי צה"ל שאינם קצינים והם מגיעים לחריגה — הרי אני, כמפקד, כאשר היו אצלי מקרים יחידים חריגים שאלתי את עצמי את השאלה הפשוטה: מה חלקי בחריגות אלה? האם לא הצבתי את הסכרים הנכונים? הרי בסופו של דבר מי שמשלמים הם אותם מתי מעט מבין החיילים הפשוטים.

לדאבוני, בזה אין למדיניות מעצור, ואני סבור שהיום גם ברור מדוע: אם שר הביטחון לא יודע לומר מעל במת הכנסת מה הוא — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:
אני מבקש לסיים, חבר הכנסת רן כהן.

היו"ר מ' כהן אבידב:
לא, הוא לא עבר את הזמן שלו. הוא ידבר שלוש דקות. אתם תקשיבו לו, ומי שלא רוצה להקשיב, יצא החוצה.

יוסי שרדי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לכמה זמן הרחקת את חבר הכנסת שליטא?

היו"ר מ' כהן אבידב:
אני מבקש ממך, חבר הכנסת יוסי שרדי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, לעניות דעתי לא יכולים להיות חילוקי דעות על מצבם הקשה והנורא של חיילי צה"ל ועל כובד המעמסה המוטלת עליהם. שר הביטחון תיאר חלק מהדברים, ואפשר להוסיף ולתאר קשיים ומעמסות נוספים. אני סבור, אדוני שר הביטחון, שאי-אפשר לקבל את מה שאמרת כאן על חריגות שהאחרים להן הם רק החיילים הקטנים. אם המדיניות — — —

קריאות:

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני רשמתי מלה במלה.

קריאות:

היו"ר מ' כהן אבידב:
חברי הכנסת, זכותו לומר מה שהוא רוצה. אל תפריעו לו.

שבח וייס (המערך):
זכותנו להעמידו על טעותו.

היו"ר מ' כהן אבידב:
אתם מאריכים את הזמן שלו, יותר משנמשכה הצגת ההצעה לסדר-היום.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני לא מבין מדוע כל הרעש. אני אצטט, והדברים יימצאו בסטנוגרמה. אני אצטט את מה שאמר השר, ואני חושב שהוא גם לא יכחיש את הדברים שאומר עכשיו, שההוראות של השר הן ברורות, והוא וידא שאכן הן יינתנו בכל דרגי הפיקוד עד סגן-משנה, ואם יש עבירות על ההוראות הללו, הרי הן של החיילים — — —

שר הביטחון י' רבין:
לא אמרת את זה, אתה משקר.

יהושע מצא (הליכוד):
הוא רגיל לשקר.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
זה לא יכול להיות — — —

קריאות:

היו"ר מ' כהן אבידב:
חברי מהסיעה, אתם רוצים שאוציא את כולכם החוצה? מה יהיה הסוף?

יהושע מצא (הליכוד):
אתה שמעת את מה שאמר שר הביטחון?

היו"ר מ' כהן אבידב:
שמעתי. שב ואל תפריע.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מסיים, אדוני. סוף סוף יש לי דקה של שקט, ואני רוצה לסיים.

קריאות:

— — —

הי"ר מ' כהן אבידב:

אני מבקש שלא להתערב. הפרעו לו כל הזמן. היתה לו הזכות לומר מה שהוא רוצה לומר. חבר הכנסת רן כהן, עכשיו אני מבקש ממך לסיים במשפט אחד.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

תאמין לי, אדוני היושב-ראש, אני אסיים במשפט הכא, שעדיין לא נותנים לי לומר אותו.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תאמר אותו.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

לעניות דעתי, אם שר הביטחון לא יודע לומר לעם ישראל מעל כמה זו מה הוא מעשה בלתי חוקי בעליל — ואנחנו למדנו את כל ההגדרות וכולנו מזהירים לפיהן כל חייל פשוט בשדה, שדבר שנראה לך עבירה על כל כלל אנושי פשוט נטבעי, והוא בלתי מוסרי בעליל לפי מיטב שיפוטן, אסור לעשות אותו —

הי"ר מ' כהן אבידב:

נקודה. אני מבקש לסיים. אתה סיימת, אני מבקש ממך לרדת מהדוכן.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— גם אם קיבלת פקודה לעשותו. זאת ההנחיה, ואותה יש לתת.

הי"ר מ' כהן אבידב:

תודה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

פנחס גולרשטיין (הליכוד):

אפשר להחזיר את חבר הכנסת שליטא?

ד. הצעה לסדר-היום

קריאה של חברי כנסת לחיילי צה"ל בעניין מילוי פקודות

קריאות:

— — —

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת וירשובסקי, חבר הכנסת רן חיון, חשבתי שהסערה כבר שככה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

— יש לבדוק ולברר אם אומנם היתה זו קריאה למיר ולא-יציות לפקודות, על המשתמע מכך, או שקריאות אלו לגליות, מקובלות, ואינן נוגדות את החוק במדינת ישראל.

לפי דעתי נעשה כאן דבר חמור ומסוכן, ועל הגורמים השונים — הממשלה, הכנסת, היועץ המשפטי לממשלה ואחרים — לתת את דעתם על העניין ולהודיע על כך ברבים, כדי שיהיה הדבר ברור לכולנו. כי לא מקובל על רוב הציבור במדינה שלא להתייחס לבעיה אלא לעבור עליה לסדר-היום.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת בני שליטא, אני מצטער שאליצת אותי להוציא אותך מהאולם. אני מבקש ממך לעזוב את האולם, אני מצטער, הישיבה לא נסתיימה.

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא, הצעה לסדר-היום מס' 7036 בנושא: קריאה של חברי כנסת לחיילי צה"ל בעניין מילוי פקודות — מאת חבר הכנסת אברהם ורדיגר, חבר הכנסת ורדיגר, בכקשה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חרף הניסיונות של חוגי השמאל לטשטש את הרושם הקשה שעשו דבריהם של חברי הכנסת המכובדים, יאיר צבן ורן כהן, באספת "שלום עכשיו" כמוצאי שבת בירושלים, אין להתעלם מחומרת הבעיה ויש לבדוק ולברר אם אומנם היתה זו קריאה למיר ולא-יציות לפקודות, על המשתמע ממנה, או קריאה מעין זו — — —

ועוד הוסיף חבר הכנסת רן כהן: כשמגיעים אליכם המתנחלים עם משקה ואוכל, גם אם גורנסם ניהר ואתם רעבים — אל תקבלו. ידי המתנחלים האלה הן ידיים שריססו את חיילי צה"ל בחומרי הדברה וידרו עליהם בלוקים בפניו ימית וסני — רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): זה נכון.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י): — — — אלו ידיים שיפגעו ככם ביום שנביא את השלום. רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): נכון.

אמירה סרטיני (מפ"ם): חברת הכנסת גאולה כהן הכריזה שכן יהיה. אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י): חברי הכנסת, כמה שנאת אחים יש במלים ספורות אלה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): במלים, לא בבלוקים.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י): כמה שנאה יש כאן ליהודים אשר התנחלו ברחבי ארץ-ישראל בפקודת ממשלות ישראל ובעזרתן וגאלו את אדמות ארץ-ישראל מידי זרים.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך): לא בפקודה. הם התנדבו.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י): וזאת לעיני חנא סניורה, המשולח גם הוא, נציגו של הארץ-ישראל, ערפאת, ובתוככי ירושלים.

חבר הכנסת רן כהן, אמרת: ביום שנביא את השלום. אתה ושכמוך, עם כל הכבוד לעברך הצבאי — ואני מכבד את העבר הצבאי של כל איש ואיש — אתה ושכמוך לא תביאו את השלום. אתם מסוגלים להביא תבוסה, לא שלום.

אבל, מעניין הדבר: חברי הכנסת צבן וכהן, האם סיפרתם לידיכם סניורה גם על מה שעוללו חבריכם המתנחלים והמתיישבים, אשר הקימו את ההתיישבות העובדת המפוארת על אדמות ערביות וכפרים ערביים, הרסו בתים וגירשו את תושביהם? האם גם על כך הכרוזת באותו ערב חגיגי של "שלום עכשיו", על כמת הכבוד, בהשתתפותו של חנא סניורה?

שמעתי תגובות מאישים שאינם נמנים עם מחנה הימין — חבר הכנסת מוטה גור וחבר הכנסת אהרן נחמיאס. זה מוכיח שבנושא הזה אין ימין ושמאל. בנושא הזה, כתגובה על הדברים שלכם, אין ימין ושמאל ואין חלוקה בציבוריות היהודית.

רבותי, לא אכנס עכשיו לדקדוקי לשון: מה אמרו, מה לא אמרו ולמה התכוונו שני חברי הכנסת המכובדים. עובדה היא, שמי שהקישב ושמע את הקריאות האלה הזדעזע מתוכנו והבין כי אלה קריאות לחיילים למרוד בפקודות הצבא. וכך בוודאי גם הבינו את הדברים לחילי צה"ל, אשר עושים כימים אלה מלאכה קשה ולא נעימה, והגיעו אליהם הדיו של קריאות — — —

מרדכי גור (המערך):

חבר הכנסת ורדיגר, כיוון שאני פה ואני יודע מה אמרת, אני רוצה לומר זאת: אמרתי בפירוש שקריאתו של חבר הכנסת צבן לא היתה לחיילים שלא לבצע הוראות, אלא הופנתה לשד

חברי הכנסת, בהפגנת "שלום עכשיו" ליד מעונותיהם של מר שמיר ומר פרס הופיעה על הבמה סוללה מכובדת מאוד של אישים ממחנה השמאל: חברי הכנסת יאיר צבן ורן כהן, וכן שחקנים, זמרים וסופרים ידועים — הנקראים כפי אנשי הקרמה "אנשי רוח" — ולצדם הנציג הרשמי של יאסר ערפאת, חנא סניורה.

ובכן, לראשונה מאז החלו האירועים בשטחי ארץ-ישראל המשוחררת נקראו חיילי צה"ל על-ידי חברי הכנסת המכובדים שלא למלא פקודות בלתי חוקיות כביכול של מפקדיהם. אני מצטט מתוך העיתונים: "חיילי צה"ל נקראו שלא למלא פקודות בלתי חוקיות במסגרת של מדיניות 'שבירת עצמות' של שר הביטחון יצחק רבין".

ה"מסמר" בהפגנה היה, כאמור, חנא סניורה, שנשא דברים בפני המפגינים המשולהבים. חברי הכנסת, שהיו משולהבים לארפות, כנראה, קראו לחיילים: תפסיקו. "הקול קול שמיר ושרון והידיים ידי רבין", קרא חבר הכנסת צבן —

הורשע מצא (הליכוד): יאיר המסית.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

— — — "אתה, יצחק רבין, הורס ושחק בימים אלה את מקורות העוצמה של צה"ל. אתה הבאת עלינו במדיניות שלך קללה נוראה", וכו' וכו'. "מעל כמה זו", אמר חבר הכנסת צבן, "אני קורא לחיילינו שלא למלא פקודות בלתי חוקיות".

יאיר צבן (מפ"ם): לא נכון.

אלעזר גרנות (מפ"ם): לא נכון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): לא נאמר דבר כזה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י): אני מצטט מתוך העיתונות.

יאיר צבן (מפ"ם):

קודם ציטטת מן הנאום שלי, זאת אומרת שבחרת לך מקורות שונים.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

חבר הכנסת צבן, אני מצטט מהעיתונות.

רן תיכון (הליכוד):

מה אתה רוצה, שהוא יערוך מחקר?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אני מקבל את דברך, שלא אמרת זאת.

לפי העיתונות, טוען חבר הכנסת צבן — והוא אמר את זה גם לאחרים, לא רק לעיתונות — כי היתה זו פנייה לשר הביטחון, שהוא, השר רבין, יודיע כי יש לסרב לפקודות של עניינים ומכות.

יאיר צבן (מפ"ם): זו אמת.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

חבר הכנסת רן כהן אמר — ושוב, כפי שדווח בעיתונות — ככונו את דבריו לחיילים: חזרו לגבולות להגן על ארצנו.

מילואים זה. הוא סיפר, כי 40 הימים ששירת בעזה היו כ־40 שנה, כאשר ראה איך אשה ערבייה כורעת ללדת וחייילים מכים את ילדיה לעיניה. אניני מאמץ לסיפורים אלה, כבר הגשתי לשר הביטחון שאלתא בנושא זה, אך עדיין לא קיבלתי תשובה עליה.

ובכן, רבותי, למה לא רואים את הצד השני של המטבע? למה לא מראים לעולם את הטרור, את הריגת יהודים, את דקירת היהודים בסכינים, את זריקת האבנים, את כקבוקי התבערה, את ההרס ואת ההרג בכל מקום ומקום שבו אפשר לפגוע ביהודי או ברכוש יהודי?

מורי ורבותי חברי הכנסת, על הכנסת לדון בנושא ולהסיק את המסקנות בטרם נאחר את המועד.

היו"ר מ' כהן אבידב:

הודה לחבר הכנסת ורדיגר.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

חבר הכנסת ורדיגר, האם יש אכן סכנים, הרג יהודים והרס רכוש של יהודים?

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
כן.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

זה באמת כך, כמו שאתה אומר?

היו"ר מ' כהן אבידב:

לפי סעיף 188(ז) אני מזמין את חבר הכנסת צכן להשיב.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
חבר הכנסת צכן?

היו"ר מ' כהן אבידב:

אדוני, לפי התקנון, הוא דיבר על סיעה מסוימת ועל חבר כנסת מסוים. זכותה של אותה סיעה וזכותו של אותו חבר כנסת לקום ולדבר במשך עשר דקות. קרא את סעיף 188(ז).

יהושע מצא (הליכוד):

מותר לו להסית עשר דקות?

אמירה סרטיני (מפ"ם):

— — —

אליעזר שוסטק (הליכוד):

אני לא מכין את זה. זאת היתה הצעה לסדר-היום.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

20 שנה המסתם חורבן על המדינה הזאת, ולדבר עשר דקות — — —

יהושע מצא (הליכוד):

להסית עשר דקות?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

האינטליגנציה השופעת שלך, חבר הכנסת מצא — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:

ידידי, חבר הכנסת שוסטק, קח את התקנון לידיך. קרא את הסעיף, ותראה.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

ההצעה לסדר-היום היתה בקשר לדבריו של חבר הכנסת צכן — ולכן הוא המשיך?

הביטחון, שהוא ינחה את החיילים כיצד לנהוג; וקריאתו היתה נכונה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

אני לא ציטטתי אותך אחרת. בסדר.

— — — והגיעו אליהם הדים של קריאות לא אתראיות,

מלאות דמגוגיה ובוז.

אבל מה שמצער ומסוכן, רבותי, הוא כי בקריאות שלא להישמע לפקודות יש משום עידוד עקיף לפורעים ערבים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה להמשיך להתנכל לצה"ל, לפגוע בחיילים, לפגוע בשוטרים ובכל אלה האמונים על החוק והסדר בארץ-ישראל, וכמובן — לפגוע באוכלוסיית המתנחלים היהודים, אשר בפקודת ממשלות ישראל ובעזרתן התנחלו והתיישבו ברחבי האזורים המשותפים, והם מפריחים את השממות וכונים את ארץ-ישראל.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

איזו בדיחה.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

מוד, רבותי חברי הכנסת, שעד היום לא שמענו את קולו של היועץ המשפטי לממשלה, ואף לא את קולם של כל אלה אשר מזעיקים אותנו השכם והערב בשם שלטון החוק. למה לא נשמע קולם כעת, מרוע נהפכו לאילמים?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

כי זו שמירה על החוק.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

הלוא אומרים לנו כי אנחנו מדינת חוק, אבל, רבותי חברי הכנסת, הרי ידוע — והעניין כבר הועמד במבחן — כי גם החוק אשר נחקל בכנסת לפני שנתיים-שלוש שנים, החוק למניעת מגע עם האויב, נשאר ללא ששמעות, כפיסת נייר, כאשר משלחות מִישראל, בהשתתפות חברי הכנסת, יצאו לאירופה להיפגש עם רוצחי העם היהודי, עם יאסר ערפאת, חכו ל"כבוד" להצטלם לידו וללחוץ את ידיו המגואלות בדם יהודי — האם הם הועמדו לדין? וכאשר בעיצומם של האירועים הקשים כשכוחות האחרונים יוצאים לאירופה חברי הכנסת, הנקראים "מחוקקים", מוסיפים רעל לבארות השנאה נגד המדינה ונגד העם היהודי, משתתפים בניהול משא-ומתן על חכירת "ספינת השיבה", שותפים לפרובוקציות המסוכנות והגרועות ביותר נגד המדינה — האם תוסר חסינותם, האם הם יועמדו לדין?

קראתי היום בעיתון "על המשמר" כתבה קטנה וצנועה, ובה השוואה בין "ספינת השיבה" של המחבלים, אשר פוצצה אתמול על-ידי גורם בלתי ידוע, לבין הספינה "עצמאות", אשר הובילה לפני 40 שנה יהודים מגורשים לחופיה של ארץ-ישראל. "פיצוץ ספינות המוסד" — זוהי כותרת הכתבה ב"על המשמר", שבה משווים את פיצוץ ספינת המחבלים לפיצוץ ספינת "פן-קרשנט" של המוסד, ששמה הסוב "ל"עצמאות" והיתה לאונייה שהובילה אלפי מעפילים לארץ-ישראל. איזו תמימות, איזו השוואה. האם זוהי הציונות שלכם, רבותי מהשמאל הקיצוני בישראל?

חברי הכנסת, כבר לפני כחורש העליתי את הנושא, כאשר סוקרה כתוכנית "מבט" הפגנה אחרת של אנשי "שלום עכשיו" ליד מעונו של מר שמיר, ובמרכזה עמד מג"ד במילואים שמסר ובהתרגשות עצות ראייה בחזורים משירות המילואים שלו בעזה לפני כמה שבועות ותיאר את חוויותיו האישיות בשירות

אני הקשבתי היטב ושמעתי מה אמר חבר הכנסת ורדיגר. הוא אמר "שמאלנים", זאת לא סיעה, אבל הוא דיבר על התבטאותו של חבר הכנסת יאיר צבן, ולפי התקנון וכותו של יאיר צבן לדבר כאן עשר דקות. חבר הכנסת צבן, בבקשה.

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת צבן, אני מוותר על עשר הדקות שלי כדי שתוכל לדבר בשש שנינו ומצא לא יגיד — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:
הבה נעזוב את ההתחממות, נהיה רציניים, נפעל לפי התקנון. מי שרוצה לתקן אותו, יתקן אותו, אבל אני אפעל לפי התקנון.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
איזה סעיף זה?

היו"ר מ' כהן אבידב:
סעיף 88(ז).

בבקשה, חבר הכנסת צבן.

יאיר צבן (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אולי אי-אפשר להשוות, אבל גם אי-אפשר לנהל את הדברים של חבר הכנסת ורדיגר מהדברים ששמענו לפני זמן קצר משר הביטחון יצחק רבין. מפני שהנושא הוא אותו נושא והעניין אותו עניין.

אנחנו וחבר הכנסת ורדיגר שמענו משר הביטחון את תיאור המצב כפי שהוא רואה אותו. מדבריו של שר הביטחון עולה, שצה"ל נמצא בימים אלה כתנאים קשים ביותר, מסוככים ביותר ומורכבים ביותר בשטחים הכבושים, ואני חושב שאין מי שחולק על התיאור הזה. ברם, לפי התיאור של שר הביטחון, התופעות הקרויות "חריגות" הן מועטות ביותר, ואין הן יוצאות דופן בשום מובן בהשוואה למצבים שהיו מעולם, ועל כך הוריו, ולא רק עם חבר הכנסת ורדיגר אלא גם עם שר הביטחון.

כל מי שיוצא את המציאות יודע שאין להעלות על הדעת, שאלוהי-משנה במילואים יגיע למסקנה, והיא התפרסמה תחת שמו — חזי שלח — במאמר ב"דעות אחרונות" מאתמול, שהנזק הגורם לצה"ל מההתפתחויות האחרונות בשטחים מחייב את הפיקוד העליון של צה"ל ואת הרמטכ"ל בראשו להתייצב בפני ממשלת ישראל ולומר בשם ההגנה על צה"ל: עד כאן. אי-אפשר להמשיך כך, מפני שהמצב הזה שוחק דברים בסיסיים ביותר, גם דברים הקשורים בתחום האימונים.

אברהם ב"ץ-עוז (המערך):
מה אתה מציע, יאיר? בסדר, או קיי. אי-אפשר כך. מה אתה מציע — לירות? מה אתה מציע? תגיד. אחם אומרים את זה כבר עשר פעמים: אי-אפשר כך. יש לך ולכן תשובה? אם כן — שים אותה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יש תשובה: לצאת, לצאת, לצאת. יש תשובה.

אברהם ב"ץ-עוז (המערך):
אני לא מדבר אליך. התשובה של מפ"ם ור"צ היא לקום ולצאת. זו התשובה של מפ"ם ור"צ.

כן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אברהם ב"ץ-עוז (המערך):
תגידו את זה.

היו"ר מ' כהן אבידב:
לידיעתך אקרא לך את הסעיף.

הושע מצא (הליכוד):
לא יכולה להיות עשר דקות הסתה, אדוני היושב-ראש.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
מה פירוש הדבר שהוא משיב? אנחנו מקיימים פה ברור? אנחנו מבורים?

היו"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת שוסטק, תרשה לי, אני מבטיח לך שכשחשב כאן תפעל גם אתה לפי התקנון.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
— — —

הושע מצא (הליכוד):
שבי, בבקשה.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
תקרא את התקנון.

הושע מצא (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אולי חושב גם אותה?

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
— — —

היו"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת שוסטק, שב ואקרא לך את התקנון בניחותא. חברי הכנסת, לידיעתכם ולהשכלתכם: סעיף 88 — — —

אלעזר גרנות (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, האם אין בספר התקנון איזו תקנה נגד אידיויטים?

היו"ר מ' כהן אבידב:
אני מבקש ממך, אני מנסה להסביר לחברי הכנסת את התקנון.

הושע מצא (הליכוד):
אולי טיפס מטופש יצא מהאולם?

יאיר צבן (מפ"ם):
חבר הכנסת גרנות, אתה יודע שאצלנו במסורת יש רק תקנת חכמים.

היו"ר מ' כהן אבידב:
רבותי, אתם רוצים שאני אקרא את התקנון? — "בהצעה שנושאה הוא פעולתה של סיעה, שאינה סיעתו של המציע, או פעולתו של חבר הכנסת הנמנה עם סיעה אחרת, תהיה לחבר אותה סיעה המדבר בשמה, או לחבר הכנסת האמור וכות תשובה כשיעור זמן שלא יעלה על עשר דקות. התשובה תינתן מייד — — —"

יוסי שרד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת שוסטק, אתה סגן יושב-ראש הכנסת — — —

היו"ר מ' כהן אבידב:
תרשו לי, רבותי. חבר הכנסת שרד, אני מבקש, אל תפריע לי, תן לי לגמור את הפסוק.

"התשובה תינתן מייד לאחר הנמקת ההצעה לסדר-היום ולפני הצעת חבר הממשלה המדובר בשמה."

הי"ר מ' כהן אבידב:

מספיק. חבר הכנסת רן כהן, אני אקרא אותך לסדר בפעם הראשונה.

יאיר צבן (מפ"ם):

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אני אשיב על שאלתך, ובתשובה אקשה על עצמי את השאלה הקשה.

אנחנו אמרנו, שאם לא פותחים שום אפיק פוליטי-מדיני, זוהי התוצאה. עכשיו אקשה על עצמי. נניח לרגע אחד — רייתכן מצב כזה, אם כי קשה לדמיין אותו — שממשלת ישראל מקבלת את עצתנו ופותחת ביוזמה מדינית, אבל הצד השני מסרב לדבר אתנו מטוב ועד רע. נניח שהמצב הכי קשה הזה קיים. אתה תשאל אותי: מה תעשה? ואני אומר לך: אני אפתח אפיקים למחאה פוליטית לגלית. שאלתי כאן בכנסת את ראש הממשלה ואת — — —

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

מה זה?

יאיר צבן (מפ"ם):

תשמע רגע. כשהיית כעבר תחת שלטון המנדט הבריטי, יכולת להפגין באופן לגלי ברחובות תל-אביב ולומר: הלאה המנדט הבריטי, אנחנו רוצים מדינה עברית. האלגייזים תחת שלטון צרפת היו יכולים להתארגן, וגם המרוקנים; גם ההודים תחת השלטון הקולוניאלי הבריטי. תאמר לי איזו מדינה בעולם — ואנחנו יודעים אילו מדינות, אבל איננו רוצים להזכיר אותן — שללה מתושבים, לא במשך תקופת ביניים קצרה אלא במשך 20 שנה, את הזכות להביע באופן פוליטי מה שהם רוצים.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

— — —

יאיר צבן (מפ"ם):

אנחנו אמרנו: כחירת ראשי ערים, פתיחת אפיק פוליטי. ואנחנו אומרים: יש לקבוע סייגים שאין לעבור עליהם, לא רק מטעמים הומניים של דאגה לכל אדם באשר הוא אדם — וערכי הוא אדם, ופולשתיני הוא אדם — אלא משום דאגה לדמותו המוסרית של הלוחם העברי.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת צבן, עם כל הכבוד, עברת את זמנך ואני מבקש לסיים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לגבי מה שאמרת — האם אתה מתכוון גם למי שהוא חבר בארגון לשחרור פלשתינ?

יוסי שרید (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אני מבקש. ברגע זה נכנסת לאולם ואתה כבר מתחיל בקריאות ביניים? כאמת, מה זה? חבר הכנסת יוסי שרید.

יאיר צבן (מפ"ם):

חבר הכנסת ורדיגר תוקף אותנו, ולא רק הוא, ואומר שמי שפונה בפומבי ואומר מה צריך לעשות ומה לא צריך לעשות הוא בבחינת ממריר, מסית, מריח.

אני שואל אותך, ד"ר מרדכי קרמניצר, ממלא-מקום התובע הצבאי הראשי — — —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):
מה זה שיך?

יאיר צבן (מפ"ם):

— — קבע כמאמר שפרסם ב"ידעויות אחרונות" על מהות פקודה בלתי חוקית בעליל, שאסור לחיילים לציית לפקודה בלתי חוקית בעליל.

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

אתה דוקטור או חבר הכנסת? אתה חבר הכנסת.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

שר הביטחון אמר והרגיש, כי לפני הפעולה לא ניתן לבדוק זאת, אלא רק אחרי הפעולה.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת צבן, יש לי בקשה אליך, אנא סיים.

יאיר צבן (מפ"ם):

אני מסיים בכך, שאת התשובה הזאת כדיוק שנתן שר הביטחון, אי-אפשר לקבל. אסור היה לשר הביטחון לתת לחיילים תפריט, די בכך שהיה מסביר להם שיש בעיה של פקודה בלתי חוקית בעליל, ומביא מתוך פסק-דין של בתי-הדין הצבאיים של צה"ל את הרוגמאות האחרונות: לאסוף תושבים ברחבת הכפר כדי להכות אותם — זוהי פקודה בלתי חוקית בעליל, ואלה שעשו את זה נענשו: להכות כדי להעניש או להרתיע זה מעשה בלתי חוקי בעליל, ואסור לקיים פקודה כזאת.

הי"ר מ' כהן אבידב:

חבר הכנסת צבן, אני מבקש להפסיק. נקודה.

יאיר צבן (מפ"ם):

זה מה שהיה על שר הביטחון לעשות.

הי"ר מ' כהן אבידב:

מה אתה מציע?

יאיר צבן (מפ"ם):

אני מציע להסיר את ההצעה מעל סדר-היום של הכנסת.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להציע הצעה אחרת.

הי"ר מ' כהן אבידב:

להעביר לוועדה?

שבח וייס (המערך):

אני אגיד מה אני מציע. אני לא אצביע בעד זה, אבל — — —

הי"ר מ' כהן אבידב:

בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני לא אנצל אפילו את שלוש הדקות העומדות לרשותי. אני יושבתי כאן כאשר נתן שר הביטחון את תשובתו, או את חלק ב' של תשובתו.

א. בתשובה היתה הודאה מפורשת, חריש-מעית ובלתי משתמעת לשתי פנים בכך שצה"ל חוקר ומטפל בכל מקרה שנעברות עבירות: ב. היה ציון מפורש, כמעט סטטיסטי, שהחריגות הן ברמה של חיילים יחידים. שר הביטחון ציין גם שני מקרים של חריגות שהיו מעורבים בהם קצינים הודיע שהדבר נחקר; ג. היה תיאור מדויק של המדיניות הרשמית

היו"ר מ' כהן אבידב:
ובכן, לפנינו שתי הצעות, ואני מעמיד אותן להצבעה זו מול זו. ההצעה האחת — שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת; והשנייה — להעביר את הנושא לדיון בוועדה שתקבע ועדת הכנסת. מי בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת? מי בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה?

ה צ ב ע

- בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת —
בעד ההצעה להעביר את
הנושא לדיון בוועדה —

שבח וייס (המערך):
מי נמנע?

היו"ר מ' כהן אבידב:
אינני בטוח בתוצאות. אחזור על ההצבעה. אני מבקש למנות את הקולות.

מי בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — ירים את ידו.

ה צ ב ע

- בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — 9
בעד ההצעה להעביר את
הנושא לדיון בוועדה שתקבע
ועדת הכנסת — 12
נמנעים — 2

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה
שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

שבח וייס (המערך):
עם כל הכבוד, חבר הכנסת ורדיגר הציע דיון במליאה. איך הוא הציב בעד דיון בוועדה?

רפאל פנחסי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אבל לאחר מכן הוא הסכים לדיון בוועדה.

היו"ר מ' כהן אבידב:
אני קובע שהוחלט להעביר את הנושא לדיון בוועדה. ועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה. תודה.

המפורשת של צה"ל, שאין בה, כשום אופן, שום רישוי לשימוש בכוח פיסי כענישה.

אני לא הבנתי מדוע לא רצו חברי ממש"מ ומר"צ להסתפק בהודעתו של שר הביטחון. התרועצתי כעיהם וביקשתי לשכנע אותם להסתפק בה, וכך לא היינו מסתכנים בכל העניין של הורדת ההצעה מעל סדר-היום. והנה חוזר לכאן חבר הכנסת יאיר צבן ואינו מקבל את תשובת שר הביטחון. אני לא מבין זאת.

ובכן, אני מבין שאחם מבקשים ששר הביטחון יפרט כאמצעות דוגמאות מה היא פקודה בלתי חוקית. מותר לו לעשות את זה, אבל אני כאמת לא מבין את הדרישה הזאת שלכם.

אליעזר שוסטק (הליכוד):
הם אומרים ששר הביטחון צריך לבוא ולהגיד שמה שצה"ל עושה עכשיו הוא בלתי חוקי.

שבח וייס (המערך):
הרי זה בלתי אפשרי. אני עושה מאמץ עליון להבין אתכם, ואני לא מבין אתכם.

אליעזר שוסטק (הליכוד):

— — —

שבח וייס (המערך):
אני לא מבין מדוע לא הסכמתם להסתפק בהודעתו של שר הביטחון. ואם לא הסכמתם, הרי עולה באמת החשש, שלדעתכם הוא נותן פקודות בלתי חוקיות בעליל. זוהי אשמת שווא נוראה, ועל כן עליתי כאן להגיד את הדבר הזה. תודה רבה.

היו"ר מ' כהן אבידב:
מה אתה מציע?

שבח וייס (המערך):
באמת לא חשוב מה אני מציע. אני מציע להעביר את הנושא לוועדה, וזאת רק כדי שתהיה לי האפשרות לעלות ולהגיד מה שרציתי להגיד.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת ורדיגר, האם אתה מסכים להעביר את הנושא לדיון בוועדה? את הוועדה תקבע ועדת הכנסת, כי אינני יודע באיזו ועדה הוא צריך להיות נדון.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):
אני מסכים.

ה. דוח ועדת ההיסטוריונים לכדיקת עברו של ולדהיים

היו"ר מ' כהן אבידב:
גברתי, זה השיקול שלך. אני מצטער, לא אחת הערתי על כך שנושאים כאלה בדרך כלל אינם באים — — —

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
היה מתוכנן שזה יהיה הסעיף הראשון בסדר-היום, ואחר כך השתבש סדר-היום.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חברת הכנסת גרוסמן, אני קיבלתי את סדר-היום ואני פועל על-פיו.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: דין-וחשבון ועדת ההיסטוריונים לכדיקת עברו של ולדהיים. חברת הכנסת חייקה גרוסמן תפתח את הדיון, בבקשה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אדוני היושב-ראש, פרשה המסעירה את העולם כולו מגיעה לדיון בכנסת, כשהכנסת מותשת. נדמה לי שאין זה לכבוד העניין. ואף-על-פי-כן, אם תאמר לי להעלות את הנושא, אעלה אותו.

דיוקנו של שום איש. האומנם שום איש? השאלה השייכת להווה והחשובה ביותר היא: מי עומד בראש הסולם של התכרה הפוסט-היטלרית?

לנצמן מבלט בסרטו "שואה" לא את המיתוס, אלא את השכיחות, הקונציונלי, האנשים הנורמליים, האנשים הפשוטים והרגילים המדברים כשפת אנוש; אלה שראו במו עיניהם את הפתרון הסופי, ונשארו אטומים ומטומטמים כפי שהיו בזמן האירועים עצמם.

אדוני היושבראש, ביוני 1986 — אני מרשה לעצמי לצטט את מה שאמרתי בכנסת לפני שנתיים — אמרתי על פרשת ולדהיים: "אם האוסטרים חושבים, כי הצבעתם בעד ולדהיים היא בריחה מאחריותם למעשיהם בעבר, הרי סבורה אני כי בדיקת ההיפך יקרה. עם הכחירה הזאת הם הפגינו והצהירו: 'אנחנו חלק מן העסק ההוא'. כך אמרתי לפני שנתיים.

היו מי שחשבו, שעם תום עבודת הוועדה של ההיסטוריונים הצבאיים חסתיים הפרשה הזאת, אבל, לפי הבנתי, הפרשה שייכת במישרין ל-50 שנות היסטוריה אוסטרית, ובעקיפין לא רק להיסטוריה האוסטרית. היא שייכת למלחמת האזרחים, למשטר האוטוריטריסטי בשלהי הרפובליקה הראשונה ולרצון להימנע מקיטוב דומה ברפובליקה השנייה; היא שייכת להתגשמות "אוסטריה המאושרת" אחרי מלחמת העולם השנייה, אוסטריה שחזרה ל"שלאגזאנה", אוסטריה שהתרפקה על זיכרונות הסולידריות הכול-גרמנית של החקופה שבאה אחרי ה"אנשלוס" ועל החוויות המשותפות של "דור המלחמה".

אדוני היושבראש, ההסכם שהתקבל בין בעלות-הברית בילטה בזמן מלחמת העולם השנייה קובע, שאוסטריה היא ארץ כיבוש — היתה בקביעה זו אורילות או ציניות — וכך נהפכו כביכול האוסטרים לקורבן הנאציזם. אותה אוסטריה, שצלה כשהסתתרה לגרמניה הגדולה ונעשתה לחלק ממכונת ה"אס.אס.", שפיקחה על מחנות הריכוז ומחנות ההשמדה — אותה אוסטריה חייבת להתייצב מול עברה ולמחוק את חרפת 54% שהצביעו בעד ולדהיים.

אוסטריה נבנתה מחדש על הציניות של המעצמות. היא שיקמה את עצמה על גבי האינטרסים של המעצמות. שחיפשו ומצאו באוסטריה מקום מפגש ואינפורמטיות, וכך כנראה גם נבחר ולדהיים למזכיר הכללי של האו"ם.

אתה תופס את ראשך ושואל את עצמך: כיצד קרה הדבר האיום הזה אחרי שהעולם הקריב 50 מיליון קורבנות, אחרי השואה שבאה על העם היהודי, אחרי תאי הגזים והפתרון הסופי? פתאום אוסטריה משוחררת כביכול מביקורת העבר, וכשהיא מוצפת סלחנות עצמית היא מרחיקה את ההתמודדות עם העבר, שלפחות חלק — אומנם לא גדול — של הגרמנים את התחמק ממנו, ומסחרר מההזדמנות להתפכח היתה מאוחרת. והנה מזור הדבר אן היא חזרה והגיעה לרתתה דווקא בפרוס שנת היובל לסיפוח אוסטריה לרייך הגרמני הגדול.

אדוני היושבראש, ההרשעה המוסרית של ולדהיים כבורג צייתן במכונת המלחמה האכזרית של הוורמאכט, שבכלקנים שימש גם מכונת רצח, נראית אולי כעלת חשיבות פחותה לעומת הרשעתם של כל אלה שתמכו בוולדהיים ועזרו לו להגיע לצמרת. זו הרשעה משהיית של ולדהיים, גם לפי הערכתם של כל כלי התקשורת באירופה. הליברלים, הסוציאליסטים, השמרנים — כולם כאחד סבורים כך, אף

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אין לי טענות אליך, אני יודעת, אבל משנים את סדר-היום שלוש פעמים ביום.

שבח וייס (המערך):
ברשותך, אני מבקש להעיר הערה.

היו"ר מ' כהן אבידב:
בבקשה, רשות להערה לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):
אתחיל נועצו בי — אני מתאר לעצמי שנועצו גם בחברים האחרים, בחברת הכנסת חייקה גרוסמן. בחבר הכנסת דוד מגן ובחברים אחרים שיומו את העלאת הנושא — ואמרו לי שהנושא הזה יהיה הנושא היחיד על סדר-היום. אמרתי למי שנועץ בי — והוא אינו חייב להיוועץ בי — שמכיוון שולדהיים עמד לנאום אתחול נאום, יאה שהכנסת בישראל תגיב על נאומו, וזאת הזדמנות טובה לעשות זאת. עם זאת, דחקו את הנושא הזה לסוף הישיבה, ונמצאים פה עכשיו שלושה-ארבעה חברי כנסת. כמובן, עיתונאים אינם נמצאים בשעות כאלה, משום שגם הם מותשים. יש כאן בעיה.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
יש כאן בעיה.

שבח וייס (המערך):
זה קורה כל פעם שעולה נושא הקשור לסוגיות כאלה, ורק בשל קדושתו של הנושא אינני רוצה להתחיל לפרט. משתמשים בנושא כפקק, לסתום בו תורים בזמנים מטוימים.

היו"ר מ' כהן אבידב:
חבר הכנסת שבח וייס, אינני יכול להחזיר את הגלגל אחורנית, וגם אינני בטוח שחברי הכנסת היו נוכחים כאן, לו קבענו את הסעיף הזה ראשון בסדר-היום.

שבח וייס (המערך):
לא, לא.

היו"ר מ' כהן אבידב:
תרשה לי, לא אחת ניהלתי ישיבה שבה היה ראשון בסדר-היום סעיף שעסק בנושאים דומים, כגון יהדות בריית-המועצות, ואף-על-פי-כן היה מספר המשתתפים מרע.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אדוני היושבראש, כנסת נכבדה, העבר שלפני 40 שנה חזר ושולט בנו, אם נסיכים לכך ואם נמאן. למי שכורחים ממנו, יש בוודאי סיבה לעשות זאת. הם רק אינם יודעים, שעבר זה ירדוף אותם לתוך ההווה שלהם. אימפקט שנות ה-40 לא פג, ואם תפוג השפעתו, יחזור העולם למצב של התאבדות.

אדוני היושבראש, אני מתנגדת להטלת אחריות קולקטיבית על עם שלם בגין פשעים שנעשו על-ידי חלקים ממנו, אבל הנאצים חצו את כל הקווים המקובלים לרבות קווי האיבה והעוינות בין העמים. אי-אפשר לוותר ואי-אפשר לסלוח לסירוב להביט נכוחה ולראות את צחיחותה וייחודה של השואה, ולעשות בקלות את הפסיקה המפרידה בין נורמות אנושיות לבין הקורס המוליכים אל "הפתרון הסופי". אי-אפשר להרשות לכסות על ערוותן של הנפשות שפעלו אז, ואסור לחפות על אלה המלבישים עצמם במחלצות של מבצעי פקודה בלבד או אלה המכחישים את ממשותה של השואה.

הכול חוקרים את הנאציזם ואת אישיותו של היטלר. הסופר הדמיוני יהואכים פאסט כתב על דיוקנו של היטלר:

השנייה הועמד כל חייל סובייטי אשר חזר מן השבי למשפט תנודתו, כי עצם הדבר שחייל יכול היה ליפול בשבי ולהישאר בחיים אצל הנאצים, זה כבר עורר חשדות.

אין ייתכן שסגן שר החוץ הסובייטי, קובליץ, הצהיר אחרי ביקורו אשתדל של ראש הממשלה הסובייטי בורז'ה, כי הוא עיין בדוח על ולדהיים והגיע למסקנה כי ולדהיים לא היה שותף למעשים שבהם הוא הואשם? — כשר רשד.

הכאתי בכוונה השוואה ליחס שזכה בו החייל הסובייטי השבוי, שהיה נודף ומורעב. ראיית את החיילים האלה מובלים בחוצות העיר. הם נראו בדיוק כמו יהודים במחנה ריכוז.

האיתנות של אוסטריה — הרי בסך הכול, היא קמה ושוקמה בחסד המעצמות ואף לא אחת מהן תבעה ממנה את המחיר המוסרי לשקומה. באוסטריה יש התבצרות מאתורי הטעון שהם נגד מה שאומרים הגויים, כלומר העמים, והם הקימו קואליציה גדולה של 85% מחברי בית-הנבחרים, ובמלואת 40 שנה ל"אנשלוס", כ"15 במרס, הלכו כולם לנשף האופרה המפורסם. ימים אחרים אחרי כן פורסם הדוח. הורנאים הספיקו לקרוא את 200 העמודים הקטלניים ונוכחו לדעת שאין בו טיהור של נשיאם.

בארצות-הברית, בצרפת, באנגליה, באיטליה, בספרד ובאוסטריה החלה מחאה ככול דממה דקה, והאוסטרים הרגישו עצמם מבודדים, ושומרו שמם, אנשי העסקים התחילו "לשקשק". לאט לאט החלה לנשב רוח רעננה גם בטלוגיה האוסטרית, וולדהיים — הוא מעורר את "שאלת הדמוקרטיה", כי הוא נבחר לשש שנים כרת וכדין. ואחר כך הוא טוען: האם היתה לי ברירה? הרי הוא היה בסך הכול ילד בן 23, כאילו ההתנגדות היתה בשבילו התאבדות.

חברי הכנסת, הרשו לי לספר סיפור קצר. אני ראיית אנשים שנקלעו להילמה: האם להסגיר יהודי ובכך להציל את המשפחה, או שלא להסגיר אותו ולהסתכן בכך שיציאו להורג את בני בן ה"17. בהודמנות אחת אני הייתי היהודייה. אמר לי הפולני: מה את רוצה מחיי? אני לא יודע מי את, מה את. הודד לי לעצור כל יהודי שיבוא לבית ולקרוא להינרמרה, ולא — יציאו את בני בן ה"17 להורג.

ולדהיים לא עמד מעולם במצב כזה. הוא משקר כאומרו שהוא היה במצב כזה, שעמד בפני הרילמה: או יאמר מלה ולא יבצע פקודה, או יענש ויוצא להורג. והוא פונה לאוסטרים היקרים שלו.

אדוני הישבר-ראש, לא נוכל לקבל את הנימוק: "שתקתי נוכח הפשעים כי רציתי להישדד". היו ששרדו הודות להשתקתם, היו שחשבו. היו ששרדו הודות למילוי הפקודות. חיים עוד אנשים ששרדו כי נכנעו לפחד, ועוד אחרים שנשארו בחיים כיוון שהיו "שפנים". וכמובן אלה שביצעו פשעים מתוך נהנתנות, ועוד אחרים שביצעו מרצונם ומיחמתם את כל פשעי העולם — כולם יחד צבא אדיר של מבצעי רצח של מיליונים חפים מפשע. של ילדים, נשים וזקנים.

אדוני היושב-ראש, הגטאות לא היו קמים אלמלא היו אנשים שיגרשו את היהודים לשם, הרכבות לא היו נוסעות אילו לא היה מי שניע אותן. תאי הגזים לא היו פועלים אילו לא היה מי שיזרים לשם גז "ציקלון B", המשפופות לא היו בוערות אילו לא היה מי שיבעיר שם את האש, וכפרים שלמים לא היו נהרסים על תושביהם אילו לא היה מי שיהרוס אותם. כך זה היה: מי ששמע, לא רצה להקשיב; מי שהקשיב, אמר שלא ידע; מי שידע, פחד לספר; מי שסיפור, מצא צידוק לשיטותיו

שחלק מעיתוני אוסטריה ניסו לפרש את דוח ההיסטוריונים כזיכור.

גיל שר, ראש המחלקה לחקירות מיוחדות של משרד המשפטים האמריקני, פסק שעלפי ממצאי הדוח אפשר להעמיד את ולדהיים לדין בהתאם לתקדימים של משפטי נירנברג, לא פחות ולא יותר. אבל אני הייתי מושיבה על ספסל הנאשמים גם את אלה שבטלחנות, באינטרסנטיות, בכטנוניות עזרו לו להגיע למקום שרק צדיקים צריכים לעמוד בו. הרי ולדהיים לא הסתפק בהסכמה פסיבית לפשעים שבוצעו תחת אפו. הוא שיתף פעולה ברמות שונות, ולא אפרט פה באילו הודמנויות.

כוונה מתגלה היום עימות בין אלה המסיקים כי הדוח מאשימו לבין אלה הרואים בדוח טיהור שמו. ובחוצות אומרים, שכל האוסטרים ידעו, כסופו של דבר, על פשעי הנאצים, ולמה להעניש רק את ולדהיים? יש התעלמות משקרי, והשקרים משקפים זלזול ואדישות.

אינני רוצה לפסוק ברגע זה אם הוא היה פושע סביל או פעיל. יש רבים שידעו מי הוא ולדהיים ושתקו — גם היוגוסלבים וגם גורמים פוליטיים חזקים יותר מהיוגוסלבים. היתה שתקיה והיה חיפוי.

חברי הכנסת, הצניעות שהיתה אחרי המלחמה בקרב המעצמות ומדינות אחרות, אלה שנתנו מחסה לפושעים, אלה שניצלו את הפושעים הנאצים לצורכיהן שלהן, ואותו עם אוסטרי שהתנהג כאילו אין לו כל צורך לבדוק את עצמו — לפי דעתי, העם האוסטרי צריך להחליט במי הוא דבק. בנאצי הקטן המעמיד את הקריירה שלו מעל לכול, באישיות המפוחתה, המשקרת, המשייטת בשחצנות בין משתפי הפעולה, המסתתרת מאחורי הכוח להישדד לבין בתי-הקברות של אירופה; בינו לבין המתנגדים לפקודות הנאציות, שבא-יציאת להן לא היה שום סיכון לקצין צעיר אוסטרי. היה סיכון במקום אחר. אי-אפשר להסתתר מאחורי אמירה זו: הייתי בן 20, מילאתי פקודות.

הם חייבים להיפטר מהאיש הזה בעוד מועד, לפני תום השנתיים הנוספות לכהונתו של ולדהיים כנשיא.

חברי הכנסת, ולדהיים מעולם לא ערער או מחה על פעולתו בלתי חוקית. אפילו בפקודות הצבאיות, בשיפוט הצבאי הגרמני היה מושג של פקודות בלתי חוקיות. רק אנחנו יודעים שהם שברו את כל הכלים ולא היה חשוב מה שהיה כתוב. מכל מקום, דבר אחד ברור, ולפי הבנתי ועדת ההיסטוריונים הצבאיים עסקה יותר מדי בשאלה — האם היה ולדהיים נפגע לו הוא היה מסרב למלא את הפקודה, או אם היה מוחה על מה שראו עיניו? הם הגיעו למסקנה שהוא לא היה נפגע כלל. לומר לכם את האמת, חברי הכנסת — זה מעניין אותי כשלג דאשתקד. לפי הבנתי, חבל שההיסטוריונים הצבאיים עסקו בנושא הזה מנקודת ראות לגליסטית, כי שום לגלים ושום כלל שיפוטי לא חל על הפרשה ששמה: התנהגות הנאצים במלחמת העולם השנייה, שהשוואה היהודית היתה חלק ממנה.

העניין הוא, שאנחנו הרי היינו עוברים בשתיקה לו ידענו על קצין כלשהו מהוורמכט שלא מחה, שלא התנגד, אבל בעינינו זהו דבר מעורר פלצות כשמדובר במי שכיהן במשך עשור כ"קצין זכויות אדם ראשי בעולם". הרי זה כאילו הניחו לזאב לשמור על הכשב.

אדוני הישבר-ראש, אני יודעת שאחרי מלחמת העולם

שבח וייס (המערך):
הנושאים האלה נדחקים תמיד. קובעים אותם ב־16:00, ואחר כך מזיזים ל־18:00.

היו"ר א' נחמיאס:
זה לא נכון. לא היה מועד טוב יותר מאשר היום.

שבח וייס (המערך):
זו לא הפעם הראשונה. קובעים ל־16:00, ודוחים ל־18:00, ל־19:00, ל־20:00.

היו"ר א' נחמיאס:
אתה אומר שאלה "נושאי פקק", ומחר יתפרסמו הדברים. זה יותר גרוע.

שבח וייס (המערך):
אני אומר את זה בפעם הראשונה בשבע שנות כהונתי כאן.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):
לא אחת ניהלתי ישיבה שהנושא הזה עלה כראשיתה, והיה מצב דומה.

היו"ר א' נחמיאס:
לא היו יותר משני אנשים.

שבח וייס (המערך):
חברי מאיר כהן אבידב וחברי הארץ נחמיאס, חברי —

היו"ר א' נחמיאס:
חבל שתבטא כך, זה לא מתאים.

שבח וייס (המערך):
חברי, אחם צורקים ואני צודק. נושא זה נקבע יחיד על סדר־היום לשעה 16:00, ויש הבדל בין דיון בשעה 16:00 לבין דיון אחרי התשה של שלוש שעות בכנסת. זו לא הפעם הראשונה שזה קורה. אני מצטער מאוד. אני יודע שלפעמים מגיע שר ואומר: אני צריך ללכת וכו'. כך קורה בימי רביעי. זה נושא הקודם לכל פריבילגיה אחרת.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):
הנושאים האלה עלו לעתים כראשית הישיבה. אני מודיע לך שניהלתי ישיבה בנושא דומה, ולא נכחו חברי כנסת רבים גם בתחילת הישיבה.

שבח וייס (המערך):
זה לא יעזור, אני לא אחזור כי. אני יכול להוכיח את דברי.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):
ניהלתי ישיבה שנושא זה עלה בתחילתה, ולא נכחו חברי כנסת רבים.

שבח וייס (המערך):
נכון. אמרתי את זה בתחילת דברי. אתה רואה את סדר העדיפויות שלי? בתחילת דברי כאתי חשבון עם עמיתי, ובסוף הערותי — גם עם מי שמסדר את סדר־היום. זהו הסדר. אני צודק ואחזק צודק.

היו"ר א' נחמיאס:
זה לא עניין של סדר־היום. למה אתה נטפל לסדר־היום?

שבח וייס (המערך):
ידידי אהרן נחמיאס, הנושא הזה היה אמור להיות היום ראשון, ב־16:00.

פעולה; ומי ששיתף פעולה, טוען שלא היתה לו ברירה. מי שלא היתה לו, כביכול, ברירה, הקריב את האחרים למען הישרדותו או למען הקרירה שלו, כמו ולדהיים.

גם אם מישוה לא היה פושע מלחמה רוגמת איימן, אין זו סיבה לכך שיהיה נשיא. כדי להיות בצמרת צריך להיות אדם נקי כפיים, סמל הטוהר.

אדוני היושב־ראש, אם העם האוסטרי לא יפטר את ולדהיים, צריכה החברה האנושית האווריה "לפטר" את האוסטרים עד שיחזרו לשפיותם.

היו"ר א' נחמיאס:
תודה לחברת הכנסת חייקה גרוסמן. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):
חברי היושב־ראש, הנושא שאנחנו מעלים היום הוא כבר כל כך, רציני כל כך, מעוגן בכל כך הרבה זיכרונות, נוגע נגיעה כה ממשית בשאלות קיומיות מהעבר, עד כי קשה מאוד להעיר בשוליו הערה לחברי. אם אני עושה את זה, הר זה משום שבמשך שבע שנות כהונתי בכנסת התאפקתי פעמים רבות מעשות את המעשה הזה.

כל אימת שעולה בכנסת נושא הקשור בצורה זו או אחרת בשואה, בספיחיה, בתוצאותיה, במבצעה, אני מוצא את עצמי יושב כאן במליאה עם עמיתי משארית הפלטה: חייקה גרוסמן, יצחק ארצי, אברהם ורדיגר, פה ושם עוד חבר כנסת, פה ושם. זה מייסר כל כך, משפיל כל כך, מבייש כל כך. באוסטריה — ואני עומד לגנות את התנהגות רוב אזרחיה — יש כבר מאות ואלפים היוצאים להפגין נגד ולדהיים: לא מספיק, וכאן חוזר העניין על עצמו כמעט באופן ריטואלי. חשבתי לעצמי: אולי הנושא נמאס? אם הוא נמאס כאן, מדוע אנחנו כועסים על כך שהוא נמאס במקומות אחרים? חשבתי: אולי הדוכרים, או הדוכר, לא חשובים, לא מעניינים? אבל תמיד מדובר בקבוצה של דוכרים, והלא לפחות אחד מהם חשוב ומעניין. הרבר חוזר על עצמו.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):
אני מאשימה בכך את מזכירות הכנסת.

שבח וייס (המערך):
לפני שנה וחצי, כאשר התקיים כאן דיון ערכ כחירתו של הנאצי הזה לתפקיד נשיא, היו באולם שכבה־שמונה חברי כנסת. אז היינו קשורים עם התנועה למניעת התופעה התפלצתית הזאת, של בחירת נאצי לנשיא במדינה דמוקרטית אירופית. בסוף היום היתה איוו תקרית בין חבר הכנסת פרוש לבין יושב־ראש הכנסת שלמה הלל. וכמה עסקו עמיתי בטלויזיה? בתקרית; אף לא מלה אחת על הדיון, לא הנאום של חייקה, לא של זבולון המר, לא של שרד, לא שלי — אלה היו, במקרה, ארבעת הדוכרים — אף לא מלה אחת.

איוה מין סדר עדיפויות משובש ומתעתע הוא זה? זה לא סדר עדיפויות מקרי, כי הדבר חוזר על עצמו. משתקף כאן סדר העדיפויות הנפשי של האחראים להכרעות בדבר סדר העדיפויות הלאומי. לא מקרי גם העובדה שהנושאים האלה, גברתי וחברתי חייקה גרוסמן, חברתי לגורל, הם "נושאי פקק" בסדר־יומה של הכנסת.

היו"ר א' נחמיאס:
זה לא נכון. אלה אינם "נושאי פקק".

הנאציזם זכה בהכרה דמוקרטית של העם הגרמני, כפי שמשחקן מן המספרים האלה, כאשר מבסס ולדהיים את המשך ישיבתו על כס הנשיאות על הצבעה, הוא הופך את ההצבעה האוסטרית להצבעה הזוהה לזאת שהתרחשה בגרמניה. משום שאני מאמין שלכל הפחות מחצית העם האוסטרי רוחה בשאט-נפש סוג זה של אימץ מכני של הדמוקרטיה, אני תובע מהם ומראש הממשלה שלהם, שיעשו את הכול כדי לפטר לאלתר את האיש הזה ולהתפטר מן המועקה הזאת, שאם לא כן הם מאמצים אותו כפעם השנייה. הם אימצו אותו פעם אחת, כאשר הצביעו בעד נאצי ביוזעם שהוא נאצי — וחלק מהעם האוסטרי הצביע בעדו בשל היותו נאצי — ופעם נוספת עם סירובם להוריו מנסאו. זוהי תביעתי האחת והיחידה. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת שכח וייס. רשות הדיבור לחבר הכנסת יצחק ארצי. בבקשה.

יצחק ארצי (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, נכבדי, אורחים נכבדים, הוויכוח על מעמדו של ולדהיים, אישיות פוליטית בעלת ביוגרפיה מוכתמת, אינו יכול להתנהל ללא ראייתו של הדו"קים ההיסטוריים בין העם היהודי לעם האוסטרי.

במאה האחרונה היינו עדים ליחסי גומלין אינטנסיביים הדוקים בין יהודים לאוסטרים, ואכן, מה היא תרבות אוסטריה בלי זיגמונד פרויד, סטפן צווייג, ארתור שניצלר, פרידריך טורברג ועוד ועוד.

יחסים אלה באו לקצם לפני 50 שנה, כאשר נכנסו קלנסי היטלר לווינה והפכה תחילה לעיר המשפלה יהודים, ואחר כך, כפי שהגדיר זאת הוגו בטאור — לעיר ללא יהודים. והנה, עוד בטרם הגיעה לסיומה המחלוקת ההיסטורית על אחריותו של העם האוסטרי לשואה, אנו עומרים בעיצומו של משכר ולדהיים.

מה אנחנו רוצים מולדהיים? אנחנו שואלים: האם אפשר לסכול שבמרחם אירופה יכהן נשיא של עם שהיה מעורב אישית במעשים שבהם פשעים נגד עמים ונגד האנושות? אנו חלק מחזית רחבה, הסבורה שלא ייתכן שבראש מדינה מחקרמת בלב אירופה, שהיא מרכז של תרבות ואמנות ולא רפובליקה בננות נידחת, יעמוד נשיא אשר ועדה של היסטוריונים מוסמכים, שמונו על-ידי ממשלת אוסטריה, קבעה שהיתה לו מעורבות בביצוע פשעים ופגירות בזכויות האדם, שהוא שיקר על-ידי העלמת עובדות והסתרתן, וכי יש בהתנהגות שלו משום פגם מוסרי.

לא בגלל קטנוניות או נקמות אנו מעלים נשוא זה. מדובר במכלול של נורמות מוסריות הקובעות מה מותר ומה אסור לאדם העומד בראש מדינה.

ולדהיים טוען: לא השתתפתי אישית. האם די בזה כדי להניח לו לשבת במקום שהוא יושב? לפי דוח ההיסטוריונים היתה לוולדהיים תמונה מלאה על המצב. מה היה צריך לעשות אדם שכשלב מאוחר יותר בחייו מגיע לצמרת העולמית? — לכל הפחות להרים את קולו, להזעיק. אבל, גם את המינימום הזה הוא לא עשה.

ציפינו שהוא יתנהג כנכר, יודה בעובדות, יביע חרטה, ודאי וודאי יטוש את הכיסא. אדם שיש לו סטיגמה מוסרית כזאת אינו רשאי לכהן בתפקיד רם ועולמי.

היו"ר א' נחמיאס:

השעה היא 18:30, ולא 22:00.

שבת וייס (המערך):

זה לא יעזור, לא אחזור כי.

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

השעה 18:00, והכנסת ריקה.

שבת וייס (המערך):

בשישי-שבעה ימי רביעי, כשהעליתי נושאים הקשורים לאותו עניין, הייתי בהתחלה בראשית סדר-היום, ובאו שרים והזינו את זה לשעה 13:00, 14:00, 15:00. ככה זה. זה חלק מן העניין. אני אומר את זה בכאב לב. אילו היה מישוה בא היום לצלם את הדיון הזה — וטוב שלא באו לצלמו, וטוב שאין עיתונאים ביצע, אם כי איני חושב שהם לא פה בגלל זה, אני חושב שהם לא פה בגלל מה שאמרתי קודם, בגלל העדר ההתעניינות. הם היו מצלמים מה קורה היום כמוזון, שם כל הרחש. ומה קורה כאן? פה ישבו עד לפני רגע חמישה חברי כנסת. מי הם? ארבעה משארית הפלטה. זה נושא שלנו? אנחנו היחידים שצריכים לעסוק בנושא הזה? זאת לא מדינה שקמה אחרי השואה ובעקבותיה?

אני מצטער שאני צריך לומר זאת. זה הפעם הראשונה שאני אומר זאת. שבע שנים אני כאן. אחד הנאומים הראשונים שלי בכנסת היה במלאת 40 שנה לוועידת-ינונה. אז היה מצב דומה. ומאז הטיפור על עצמו. אז הייתי צריך לנהל מערכה עם עורכים בטלוויזיה —

מאיר כהן אבידב (הליכוד):

העם הפלשתיני חשוב יותר — — —

שבת וייס (המערך):

— כדי שיתייחסו בכלל לנושא ועידת-ינונה. אילו לחצים. אחר-כך אנחנו מצטיירים כטרדנים, טרדני ריטואל אזכור השואה. אולי אני מצטייר כאיזה "סבון" כשאני שב וחדר על הנושא הזה. פה, בפרוורדורס וכמוזון מרכלים עלינו: מה הם מנרנדים, מה הם מאמצים את הנושא הזה? — להם יש עניינים דחופים יותר.

לגופו של עניין — אדוני היושב-ראש, ברשותך אומר רק שני משפטים, משום שבעצם רציתי לוותר על רשות הדיבור שלי. הלב מתפקע מול חזיון ההתעלמות הזאת, האדישות הזאת. לא ראו שהנושא מופיע על סדר-יומה של הכנסת? כאשר אני עובר וקורא את סדר-היום של הכנסת אני רואה נושאים שאני מרגיש חובה להיות נוכח בדיון עליהם. הנוכחות הפסיכית כאן היא סוג של הזדהות.

אומר רק דבר אחד. הנאצי קורט ולדהיים, שנבחר לנשיא אוסטריה, קבע בתגובה על דוח ההיסטוריונים כהופעתו הפומבית אתמול, שהוא לא יתפטר כי הוא נבחר ברוב דמוקרטי.

הרי תגובתי: ב-4 במאי 1924 הצביעו בעד המפלגה הנאצית בגרמניה 6.6%. ב-6 בנובמבר 1932 הצביעו בעד המפלגה הנאצית של היטלר בגרמניה 33.1%. ב-5 במרס 1933 הצביעו 43.7% מ-39.3 מיליון גרמנים, עדיין בבחירות כמעט חופשיות, בעד היטלר. ב-12 בנובמבר 1933 הצביעו בעד 92.1%.

אני רוצה להדגיש את המעבר מ-43.7% ל-92.1% בתוך פרק זמן של שבעה חודשים.

הנשיאות באוסטריה ולהעמדתו לדין כפושע מלחמה. ולדהיים אינו רק קצין נאצי לשעבר, שביצע פשעים נחשבים נגד יהודים ולא־יהודים, כי אם גם המזכיר הכללי לשעבר של האו"ם, שתקופת כהונתו הצטיינה, ואנו מבינים היום למה הצטיינה, בעיונות מופננת כלפי ישראל כליי ובעידוד החלטות אנטי־ישראליות רבות שהתקבלו במידה רבה בהשפעתו האישית, אם לא בלחצו האיש.

אין לשכוח שגם ההחלטה הידועה לשמצה של עצרת האו"ם בשנת 1975, שבה הוכרזה התנועה הציונית כגזענית, התקבלה בימי כהונתו של ולדהיים כמזכ"ל האו"ם ובמידה רבה בעידודו. גזען נאצי זה עמד בראש מכתמי שמה של הציונות ובראש מכתמי שמה של ישראל כמדינת הציונות.

תגובתה המחונת של ממשלת ישראל על דוח ועדת ההיסטוריונים ואי־התייבחותה למאבק גלוי נגד ולדהיים עלולות גם הן — אם לא תשמיע ישראל את קולה בצורה ברורה יותר, נחרצת יותר ומתמדת יותר — להתפרש כהסכמה, חלילה, להמשך כהונתו של פושע נאצי זה כנשיא אוסטריה. ישראל, הלוחמת כל השנים למניעת מינום של פושעים נאצים לתפקידים מרכזיים במדינות שונות, אינה רשאית להיות אדישה נוכח המשך כהונתו של פושע זה בתפקיד היוקרתי ביותר בארצו.

למרכה הצער ולבושתן של מדינות המערב, המרבית לגנות גזענות ונאציזם, אין אנו רואים באופק שום גורם מדיני, לכד מישראל, שיגלה עקשנות והתמדה במאבק למיצור מסקנות דוח ההיסטוריונים, שאינו יכול להתבטא אלא בפיטוריו ובהעמדתו לדין.

אנו דוחים מכול וכול ניסיונות — כפי שכבר עשו כמה מדינאים ועיתונאים — לתאר את ולדהיים כדג רקק כביכול, לעומת לווייתנים נאציים אחרים שעדיין חיים. גם מי שגרם במישרין או בעקיפין למותו של אדם אחד, יהודי או לא־יהודי, בתקופת הנאציזם, גם מי שהיה רק בורג קטן במכונה הנאצית המחרידה, עדיין הוא פושע נאצי שיש להרשיעו ולהביאו לדין לפי החוק הקיים היום בישראל ובכמה מדינות אירופיות, החוק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם.

אין להעלות על הדעת שחומרת מעשיו הנפשעים של ולדהיים לא תובא בחשבון ולא ימוצה עמו הדין מתוך שיקולים כמותיים ומספריים של היקף מעשיו והיקף מחיריו. דברים אלה אינם הולמים את בניהם של יהודים, בני העם שרד השואה, החייבים לחלום בכל מי שנתן ונתן ידו לפשעים של גזענות ואנטישמיות.

היבט נוסף, בעיני, למאבק הזה הוא ההיבט החינוכי וההסברתי שבעמידת ישראל על התביעה למיצוי הדין עם ולדהיים, דווקא כשאנו מוקפים מדינות, ארגונים וגופים אשר מקבלים עד היום השראה מתורת הכוזב הנאצית, שעדיין משתמשים כמושעים נפשעים של הנאציזם, של הגזענות הנאצית — עלינו להשמיע קולנו ברמה כדי שתורת האנטישמיות והגזענות לסוגיה לא תחזיק מעמד, וכדי שהיא חוקקת אל עמוד הקלון. אין כישראל מדינה הזוכאת מבחינה מוסרית לעמוד בראשו של מאבק צודק זה, מוסרי מאין כמותו ומעוגן כה יפה במשפט הבין־לאומי הפומבי, המקובל על כל מדינות התרבות בימינו.

אני קורא לממשלת ישראל להפגין עקביות והולמת מדינה המקיימת כימים אלה בארצה משפט נגד רמאיניק. ניהלנו משפט נגד אייכמן, כדי להוקיע את הנאציזם ולהזהיר

על בידו להתגנב, להסתיר את העובדות, להגיע כשעתו לכהונה הרמה ביותר — מזכיר האו"ם. עתה, כאשר יצאה האמת לאור, ואף שנבחר עליידי העם האוסטרי, אסור לאדם כמוהו לכהן כמשרה הרמה שהוא מכהן בה.

הקנצלר האוסטרי זעק אף הוא: היאחזותו כמשרה הרמה פוגעת באינטרסים החיוניים של אוסטריה. אם ראש ממשלה של אוסטריה מדבר כך, הרי כל אדם אחראי ופטריוט היה מעדיף את אינטרס עמו על פני האינטרס האיש והאגואיסטי שלו. לא כן ולדהיים. לדירו לא קיים הפרימט של אוסטריה. הפרימט שלו הוא בראש ובראשונה ומעל הכול ולדהיים עצמו.

נשיא מדינה חייב להיות ללא רכב. ההיסטוריונים פסלו אותו. הקנצלר אומר, שהוא מטרד למדינה. אסור להסכים שהוא יוסיף לשמש נשיא, וחורף כל זה טען ולדהיים כתגובתו, שהתפטרותו מתפקיד הנשיא חסכן את המדינה.

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, מעל כמה זו אני רוצה לקבוע: הישארותו של ולדהיים בתפקידו מסכנת את המדינה. נשיא אוסטריה הוא היום נשיא מודח. ארצות־הברית החליטה, שהוא לא יכול להיות אורח של מדינה דמוקרטית זו. נשיא כזה נותן כבוד לאוסטריה? — נשיא כזה הוא כיוון לאוסטריה.

מול הדמות הכלתית מוסרית של ולדהיים אני מעלה במעמד זה את דמותם של חסידיו אומות העולם. אנשים אלה, ובהם גם אוסטרים, הצילו את צלם האדם. הם סיכנו את חייהם כדי להציל יהודים. הם, ולא ולדהיים, הם אלה שהצילו את כבודה של אוסטריה.

בגרמניה המונאצת היו אנשים בני גילו של ולדהיים, ששילמו בחייהם כדי להציל את כבוד עמם. כאלה היו שטאוברגר וקושרי הקשר ב־20 ביולי. כזה היה גיבורו של רולף הוכהות. ולדהיים אינו שייך לחוג זה. הוא היה ונשאר מוגיל. אלה שהזכרתי שילמו בחייהם. ולדהיים לא היה מוכן לשלם אפילו לא בקריירה שלו. במצב זה כל שוחרי טובת אוסטריה מצפים ומייחלים שהוא יתפטר כדי לשחרר אותנו מטראומה זו. אם הוא לא יעשה זאת, מצפות לאוסטריה ולנו ארבע שנים קשות, וחבל שהוא אינו מסיק את המסקנה.

על רקע זה, על רקע של מורת רוח, יש לי הצעה אחת, והיא: על "יד ושם" ליום מפגש ההיסטוריונים מיוון ומיוגוסלביה, ההיסטוריונים יהודים ונאציים העמים שהושמדו בידיעתו של ולדהיים, עליהם לפרט את העובדות הנוגעות לעמדתו. עליהם לפרסם ספר שתור. זו תהיה התעודה ההיסטורית שתלווה את תקופת ולדהיים כנשיא אוסטריה. זה יהיה הדין ההיסטורי שירשום ולדהיים בתולדות עמו. תודה רבה.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת יצחק ארצי. רשות הדיבור לחבר הכנסת אבנר חי שאקי, בבקשה.

אבנר חי שאקי (הסיעה הרחבת־לאומית):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אפתח בהבעת צער על מיעוט המשתתפים בדיון בנושא זה, שלכל הדעות מן הראוי היה שילכו את רוב, אם לא את כל חברי הכנסת. יש להצטער על שכנושא כה חשוב אנו מוצאים עצמנו במספר כה קטן, ואולי זה יביא להרהורים של החברים עצמם ולתיקן הדבר בעתיד.

לישראל יש חשבון כפול עם ולדהיים, זה מטיל על ישראל חובה כפולה להתייבץ בראש המאבק להדחתו מכס

ולאיים בנאמו לאומה אמר. נדמה לי, שבמשך חמש או שש דקות תיאר ולדהיים את ההתקפות עליו כהשמצות ועל הקריאות להתפטורו אמר שהן "מסכנות את המדינה". אסור, הוא אמר, שראש מדינה ייכנס להשמצות ולהפגנות שגאה. בהתייחסו להתקפות חסרות הרחמים נגדו אמר קורט ולדהיים: "אנו בוודאי איננו מונו רוצים, כי שיטות כאלו ייושמו נגד מוסדות דמוקרטיים אחרים. אל לנו" — הוא אמר — "לסכן את הכבוד העצמי ואת הביטחון העצמי של ארצנו". עד כאן דבריו של קורט ולדהיים. זוהי תגובתו של פושע המלחמה על דוח ההיסטוריונים.

מה שמייד את הדוח ואת ההיסטוריונים, אשר חקרו את עברו הנאצי של ולדהיים, הוא שחברי הוועדה לא נכחרו באופן אובייקטיבי, אלא מונו על-ידי המטלה האוטוריטאית והחץ שלה, איש מפלגתו של הנשיא, מר מוק, אשר דאג למימונה ולחץ למחקר מהדוח את הפסקאות המרשיעות והקשות. לאחר הפרסום היה זה מוק אשר קבע, כי ממציא הוועדה הם "התקפה ברברית על העם האוסטרי".

למעשה, מייד אחרי שמנתה ועדת ההיסטוריונים ויצאה לדרך, הסתייגו רבים מעילותה ולא האמינו באובייקטיביות של חבריה; השתתף בה בסך הכול חבר יהודי אחד, פרופסור ואלך מישראל, אשר הגיע למסקנות מרחיקות לכת על עברו הנאצי של הפושע ועל אחריותו למות האזרחי של אלפים ורבבות. ואומנם, מסקנותיו הן חרמש-מעיות, והן לא תאמו את מסקנותיהם של חבריו האחרים, אשר אף שעשו מלאכה חשובה וטובה והכחימו ללא תקנה את שמו של ולדהיים, נכנעו והסכימו לאי-אלו תיקונים ושיפוצים כדי לשנות "קצת" את האמת.

למרות זאת, מנסים עתה המקורבים לנשיא בווינה להתנער ממסקנות החקירה, בעזרת נימוק אנטישמי מכוער, כי כמה מחברי הוועדה הם יהודים.

ארוני היושבר-ראש, חברי הכנסת, זוכר אני את התקופה הראשונה לאחר שחרור אירופה, ראשי המעצמות — ארצות-הברית, בריטניה-המערבית, כריטינה וצרפת — חילקו את אירופה על-פי אזורי השפעה. כבר אז הודגשה הייחודיות של אוסטריה כמדינה הראשונה אשר נפלה קורבן לתוקפנות הנאצים; כאילו הייתה אוסטריה הקורבן הראשון. המדינה שבה נולד וגדל היטלר, י"ח שמו, צורר העם היהודי, ניצלה למעשה משותפותה עם גרמניה הנאצית בפשעים נגד האנושות ונגד העם היהודי, אשר 6 מיליונים מכינו הושמדו בשואה. אוסטריה קיבלה מהאומות המאוחדות ומהמעצמות גלגליציה להיות אומה שווה בין האומות, ואולי אף אומה מיוחסת בתור הקורבן הראשון של הנאצים. כמה מגוחך הדבר, כמה אירוניה יש בו, כמה גדולים הם הנשקר וגסות הרוח של מעצמות העולם כלפי פרק היסטורי זה של דברי ימי אירופה הדוויה.

כאשר מתברר עתה שנציג האוסטרים, אשר היה קצין מודיעין בצבא היטלר וידע ושתף פעולה בהשמדת חפים מפשע, היה עשר שנים המוכר הכללי של המוסר היוקרתי כביכול, המוסר הריק מתוכן, האורם — מתבהרת גם התמונה האמיתית ויוצאת לאור כל האמת על חלקה של אוסטריה וחלק גדול מעמה בהשמדת העם היהודי כאירופה.

וכאן אנו מגיעים לנקודת האמת: על מי יכול העם היהודי, המבודד והשנוא, המחרוץ בין שבעים זאבים המבצעים פשעים נגד כל מי שעומדים בדרכם בתקופות של מלחמה ובין מלחמה אחת לשנייה — על מי עלינו לסמוך ועל מי עלינו לבנות את עתידנו? ואם מדובר ביהודים ובעם היהודי — הרי

מפני תחיתו. אנתנו צריכים להיות שותפים לכל ניסיון הנעשה בכל ארץ ובכל מקום בעולם, כדי להביא לדין את המעטים שעוד ניתן להביאם לדין, וללמד את הדור הצעיר כי אלה שעוללו את הזוועות הנאציות הנוראות כאים לבסוף על עונשם. ולדהיים הוא אחד מהם. אין חשיבות לעובדה שהוא לא ביצע אישית את הפשעים הללו. רבים מן הפושעים הגדולים ביותר, לרבות אלה שהוכחו לדין במשפטי נירנברג, לא ביצעו כמו ידיהם רצח יהודי או בן לאום אחר. אנו חייבים להעמידם לדין על עצם השתתפותם במחשבה ובתכנון של רצח עם, של רצח יהודים.

לכן, מן הראוי שמשלחנו תפגין את חוסנו המוסרי ואת מאבקנו לעשיית צדק, ותחיל בהסכרה מקיפה כרחבי העולם, כדי להצית אשיות אתנו לכל תופעה אנטישמית וגזענית כרחבי העולם ובמזרח התיכון לא קתה ולא נס ליחה.

מן הראוי גם לעודד את הקונגרס היהודי העולמי ולברך את פעיליו על חלקם בחשיפת עברו הנאצי של ולדהיים ועל דרישתם במפגעי מממשלת אוסטריה שתמצה את הדין עם ולדהיים, ותפצה את יהודיה — קורבנות הפשעים הנאציים בארצה.

אני קורא ליושבר-ראש הישיבה לקבל כאן החלטה להמציא את תוכן הדיונים שלנו במליאה לכל הפרלמנטים בעולם, ובמיוחד לפרלמנט ולממשלה באוסטריה ואף ללשכת הנשיאות באוסטריה עצמה. אין לנו מפני מה לחשוש. ההיפך הוא הנכון. ככל שנשמיע את האמת הברורה שלנו, ככל שיתברר שאנו עומדים כמלוא הכוח המוסרי מאחורי התביעה הזאת, לא רק פורמלית אלא גם מעשית, כך ישתכנעו בני העם היהודי בעולם וכל אלה הרוצים ללחום בגזענות הנאצית ובניאונאציזם לסוגיו ולשמותיו, כי ישראל היא היום חוד התנית במלחמה בניאונאציזם בכל מקום בעולם.

היו"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת אבנר חי שאקי. רציתי לעשות כהצעתך, כיוונתי לדעת גדולים. אמרתי לחבר הכנסת שבת וייס עוד לפני הדין, שאני מתעורר לשלוח את תוכן הדיון למוסדות פרלמנטריים רבים. אני מודה לך על שהזכרת זאת.

אלא מה? יש לי עדה בלב. אומר לך מה היא. מפלגות וסיעות רבות בכנסת לא נרשמו כלל לדין. דווקא בשעה די מוקדמת יש מיעוט של משתתפים. לכן, אני אנוס לקרוא את שמות הסיעות שלא השתתפו בדין, גם התקנון קובע זאת. סיעת ר"צ לא שלחה נואם מטעמה; סיעת התחיה לא שלחה נואם מטעמה; סיעת חר"ש לא שלחה נואם מטעמה; סיעת ש"ס לא שלחה נואם מטעמה; סיעת שינוי לא שלחה נואם מטעמה; סיעת הרשימה המתקדמת לשלום לא שלחה נואם מטעמה; סיעת אגודת ישראל לא שלחה נואם מטעמה. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם ורדיגר. בבקשה, אדוני.

אברהם ורדיגר (מורשה-פ"א):

אדוני היושבר-ראש, כנסת נכבדה, אני רואה כאן ביציע את ד"ר יזיגור, המנהל הכללי של הקונגרס היהודי העולמי, ובראשית דברי אני רוצה לברך אותה. את הקונגרס ואת ראשיו על היוזמה ועל המעשה הגדול שהיה בחשיפת פשעיו של קורט ולדהיים. תודה רבה לכם.

חברי הכנסת, פושע המלחמה קורט ולדהיים, נשיא האוסטרים, אמר בתגובתו הראשונה לאחר פרסום דוח ההיסטוריונים על עברו הנאצי, ואני מצטט: "הדוח לא כל כך חשוב, כי בוועדה ישבו כמה יהודים". הוא המשיך להשתולל

ארוני היושבי ראש, אפשר לדבר ארוכות על מעורבותו של ולדהיים בפשעי מלחמה ועל מסקנותיה של ועדת ההיסטוריונים הבין לאומית שחקרה את עברו הנאצי של נשיא אוסטריה. אך אני מעדיף למקד את דברי בשתי נקודות בלבד: א. כאתגר שהציבה הוועדה בפני מדינת ישראל, אתגר העולה ממסקנותיה; ב. באותן פנישות אומללות שהתקיימו בין ולדהיים לבין האפיפיור ובין ולדהיים לבין שכנו ממזרח, המלך חוסיין ירום הודו.

ארוני היושבי ראש, כנסת נכבדה, על-מנת שדברי יובנו כהלכה ולא יישמעו כקלוטים מן האוויר, הרני מבקש לאששם ולהשתיתם על קביעות חד-משמעיות של הוועדה החוקרת, שקבעה, בין השאר — וכאן אני משתדל להביא את הדברים במדויק — כי החוקרים לא גילו שום מקרה שבו התנגד ולדהיים לפקודה לבצע משהו שהוא הכיר בעליל כבלתי צודק. אדרבה, ולדהיים חזר והשלים עם פעולות בלתי חוקיות, וכך סייע לביצוען.

חברי הוועדה המכובדים גם אומרים בדין וחשבון, כי הם לא יכלו להשלים עם הדרך שבה התמודד ולדהיים עם עברו הנאצי. הוא עשה מאמץ להשיג את עברו הצבאי, וכאשר שוב לא היה הדבר אפשרי, ניסה להציגו כבלתי מזיק לחלוטין.

ועוד אומרת הוועדה, כי קצינים רבים כצבא הגרמני הצליחו לעקוף פקודות בלתי חוקיות, או אפילו להתנגד להן ללא תוצאות חמורות. ומשלי אני מוסיף: ד"ר ולדהיים אמר לנו הבורק, כי כל שביקש היה לשרוד. לשרוד — כמה מסכן וחסר אונים היה האיש. עד כמה חזל אישים הוא האיש.

מי שסיכם בצורה הטובה והנמרצת ביותר את הפרשה הוא, כמדומני, פרופסור ואלף מאוניברסיטת תל-אביב, שאמר כי החומר של הוועדה יכול לשמש במידה מסוימת בסיס לפתיחת הליכים משפטיים נגד ולדהיים. אנו חייבים לתבוע העמדתו של ד"ר ולדהיים לדין.

ארוני היושבי ראש, כאמור, לא ארחיב את הדיבור בפרשה, אך אזכיר את אשר אמרתי מעל כמה זו ב-19 בינואר, בדיון על משמעות פסק-הדין במשפט בארכי. כאן כן עתה סבורני שיש לנצל פרשיות אלו ולראות בהן גורמים מזגניים מצוינים לעיסוק בנושא השואה על מכלול היבטיה בכל דרך אפשרית ובכל אחר, בכלי התקשורת, במערכת החינוך ועוד.

אך אני מבקש לשוב אל שתי הנקודות שבהן פתחתי. ארונני היושבי ראש, כנסת נכבדה, לעניות דעתי הדבר המתבקש, הדבר שעל מדינת ישראל לעשותו בעקבות מסקנות הוועדה, הוא החזרת שגירתו מאוסטריה כאקט של מחאה. הזמן הנכון לכך הוא 'רוקא' עתה, משום שכיום קיימות בדיני מסקנות חמורות 'בגרות', דבר שחסרנו כאשר נבחר ולדהיים לנשיא הפרשה היתה עוד בראשיתה. בהחזרתו את השגריר עלינו להדגיש, כי העניין זמני, ושובו של השגריר לווינה מותנה בפרישת ולדהיים. העולם יבין זאת. אוסטריה תקבל זאת.

אך חשובות מכך הן ההשלכות החינוכיות של מעשה זה על הדור שגדל בארץ. ילמדו הדור הצעיר כי יש קשר בין המעשים לבין הדיבורים הרמים בדבר עקרונות שהמדינה מטילה להם ומנסה להקנותם לאזרחיה. דיבורים רמים, ובמיוחד בנושאים כה משמעותיים, ללא נקיטת עמדה מעשית, יתפרשו עלי ידי אזרחי המדינה כמס שפתיים ולעג בנושא המרכזי בחיי עם ישראל בעת החדשה, וכולנו נצא חסרים מכך.

עניין אחר שעלינו להעלותו ולדון בו ואף לבקש לגביו הסברים הוא פגישתו האומללה של הכס הקרוש, של 'ממלא

את רוחה ובעייתיה של המדינה היהודית מבינים רק בודדים, ואילו הרוב הם דורשי רעתנו.

ואם נכונה הסברה, שכשנבחר ולדהיים לתפקיד מזכיר האו"ם, ידעו ארצות-הברית וברית-המעצמות על עברו בתקופת הנאצים, מובן מלכתחילה כי עולם השקר הוא נורא ואיום, ועל-פי האמת הזאת עלינו לכלכל את עניינינו ולראות את בעייתינו.

אני רוצה לשוב ולהודות לקונגרס היהודי העולמי, אשר גילה את האמת. יודע אני, שגם בעבר וגם עתה היו בעם היהודי אנשים אשר השמיעו קולות: מה לנו, לגורמים היהודיים, להיות מעורבים בנושא מסוכן כל כך, העלול להביא עלינו ועל העם היהודי בעולם כולו כעיות.

חייקה גרוסמן (מפ"ם):

גם במדינת ישראל.

אברהם ורדיגר (מורשה-פא"י):

גם במדינת ישראל, נכון. כדרכנו, גם במדינה היהודית העצמאית חושבים בדרך חשיבה גלותית, מה יגיד הפרץ, מה יגידו הגויים.

ראוי הקונגרס היהודי העולמי לתודה ולהוקרה מכל חלקי העם היהודי בישראל ובפזורה, אשר ללא חת וללא מורא הוביל את הנושא וליווה אותו עד לסיכום הדוח של ההיסטוריונים, שכבר מונח לפני מי שהוא מונח לפניו.

אני מקווה, שאם יש בין עמי העולם רמוקרטס אמיתיים — ויש כאלה, אולי מעטים — הרי הם שותפים להערכה זו.

ארונני היושבי ראש, חברי הכנסת, על ישראל, כמדינה שקלטת את רוב פליטי השואה וקורבנות הנאצים, מוטלת החובה להודיע, להמשיך ולהזעיק את העולם הנאור והדמוקרטי בדרישה להעמיד לדין את כל פושעי המלחמה השותפים להשמדת העם היהודי ואת קורט ולדהיים בכללם. זוהי חובתנו זוהי זכותנו.

ואשר למוסד המכונה האומות המאוחדות, אשר כל פעולתו מכוננת נגד מדינת ישראל, והוא אינו מתפקד ואינו פעיל אלא בקבלת החלטות אנטי-ישראליות בוועדותיו השונות — עלינו להתייחס אל המוסד הזה, אשר גם בימים אלה מסיח ומריח מדיניות ועמים נגד מדינת היהודים, לפי מהותו, ועלינו להזקיקו ולהתנער מכל החלטותיו השקריה והצבועות, אשר מטרותן האחת היא לפגוע בישראל וכעמה.

אני מצטרף לקריאה שהכיעו כאן כמה מחברי הכנסת, לפנות לעם האוסטרי ולממשלת אוסטריה, כדי שיפטרו את קורט ולדהיים לטובתם הם ולטובת האנושות כולה. תודה רבה.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחברי הכנסת אברהם ורדיגר. סיעת תמ"י לא שלחה דובר, גם סיעת תנועת "כך" לא שלחה וגם סיעת צומת לא שלחה. רשות הדיבור לחבר הכנסת עובדיה עלי. אחרון המדברים בנושא זה יהיה חבר הכנסת דוד מגן.

עובדיה עלי (הליכוד):

ארונני היושבי ראש, כנסת נכבדה, ראשית דבר אני מבקש לכתך את מר ישראל זינגר, מזכ"ל הקונגרס היהודי העולמי, ואת מר אבי כר, המזכ"ל בישראל של הקונגרס, על פעולתם הנמרצת לחשיפת פעילותו של קורט ולדהיים. נדמה לי שלקונגרס היהודי העולמי, שפעל נמרצות ובלא ליאות כדי לחשוף את הפרשה האומללה הזאת, מגיעות הרבה תודות, ואני מנצל את הבמה הזאת כדי לעשות זאת.

כבוד היושב-ראש, חלף שבוע מיום מסירת הדוח לקנצלר אוסטריה ולנשיאה ולדהיים. ומה אומר ולדהיים לאחר שאמור היה להתעשת? בנאמו אחמול כישר ולדהיים לעם האוסטרי, כי הוא לא יתפטר, מפני ש"כניעה לחביעות אויביו" — העולם הוא אויביו — "היא בניגוד לעקרונות הדמוקרטיה".

על משרד החוץ שלנו לגנות גם את פעילותו של סגן הקנצלר ושר החוץ של אוסטריה, אלואים מוק, אשר ניסה להתערב כעבודת הוועדה בשלבי החקירה, ועתה הוא חוקף את הקנצלר פרנץ ורניצקי בשל הצהרתו כי יתפטר אם לא ישתחרר ולדהיים את העם האוסטרי מהעונש של נשיא נאצי, פושע המלחמה.

ולדהיים, אותו פטריט אוסטרי, לועג לאמת, לועג לשכל הישר, בו לאינטרסים האוסטריים כמישור הבין-לאומי ולא שת לבו לאזהרות ממשלתו, כי בגין אטימותו היא נקלעת למשכר עמוק. גם בחלוף 43 שנים מתעורר בלבו הנאצי הקטן, העריך חסר המצפון. כיצד הוא נלחם בממצאי הדוח? הוא פשוט מזוהר את הקנצלר כי יפטר את הממשלה האוסטרית אם זו תאמץ את הדוח של ועדת ההיסטוריונים.

הציבוריות הישראלית, הציבוריות היהודית, צריכה לעודד את הניצנים המתעוררים באוסטריה וקוראים להתנערות מהמסרד ומהכחם הלאומי. צריך לקוות כי אוסטריה של היום מכה על חטא פעילותה ומעמדה במסגרת הרייך השלישי. אם יפטר העם האוסטרי את ולדהיים, ובהקדם, הרי יש מקום לחשוב על טיהורו. ואם, חלילה, הוא ישלים עם שערוריית המשך כהונתו של ולדהיים כראש המדינה האוסטרית, הרי יש ליזום פעילות בין-לאומית לניתוק כל קשר עם אוסטריה. כראש המאבק צריכה להתייצב ממשלת ישראל, עם הקונגרס היהודי העולמי ועם כל העם היהודי.

אדוני היושב-ראש, אני מתכבד להביא הצעת סיכום לדיון בנושא דוח ועדת ההיסטוריונים בדבר עברו הצבאי של קורט ולדהיים:

1. הכנסת קוראת לממשלת אוסטריה ולעם האוסטרי לפעול להתפטרותו או לפיטוריו של נשיאם, הפושע הנאצי קורט ולדהיים.

2. הכנסת קובעת שיש להמשיך לחקור את פשעיו של קורט ולדהיים עד להעמדתו לדיון בגין הפשעים שביצע במסגרת שירותו את המנגנון הנאצי.

3. הכנסת, כמכתאת את מאווייו של העם היהודי כולו, קוראת לממשלת ישראל לעמוד בראש המאבק לעשיית דין בנאצים ובעוזריהם.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת דוד מגן, הן על דבריו והן על הצעת הסיכום. מאחר שיש לנו רק הצעת סיכום אחת, אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

הצעת הסיכום שהביא חבר הכנסת ד' מגן התקבלה.

הי"ר א' נחמיאס:

הצעת הסיכום התקבלה פה אחד.

המקום, עם ולדהיים, והפגישה עמו של שכנו המלך חוסיין, המנסה לעטות בגדי לבן ולדבר על שלום בעודו מתחבר ומתחנך עם קורט ולדהיים בורנה הנאורה.

יש להפנות אל הכס הקדוש שאלות כאשר לפגישתו עם ולדהיים ב־25 ביוני 1987, פגישה שהיה בה משום מתן זיכוי לנשיא, ולצפות למענה מבכירי לאור מסקנות ועדת החקירה. דומני, שגם בנושא זה זכאים אזרחי מדינת ישראל לצפות למעשים מצדה של ממשלתם. האפיפיור חייב במתן הסברים, או, לחלופין, בהבעת חרטה, הן לעם ישראל והן למיליוני מאמיניו, שלא רזו נחת מן המעשה ואינם רורם נחת — כך אני מקווה — מכך שולדהיים ממשך בנשיאותו למרות מסקנות ועדת ההיסטוריונים. דומני שגם משכנו מן המזרח, או לפחות ממלצי היושר שלו היושבים במוכנו, יש לצפות להסבר.

הי"ר א' נחמיאס:

תודה לחבר הכנסת עובדיה עלי, רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד מגן.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ראוי הכנסת וראויים חבריה להערכה על התגובה המהירה והנמרצת נוכח ממצאי ועדת ההיסטוריונים, שבדקה את פשעיו של נשיא אוסטריה קורט ולדהיים במהלך מלחמת העולם השנייה. כותם 24 שעות בדיוק ממודר פרסום הדוח קיבלה הכנסת, בשבוע שעבר, את הצעתם של ארבעה חברי הכנסת לכלול את הנושא בסדר-היום שלה. לא חלף אלא שבוע אחד והכנסת עורכת דיון מעמיק בנושא, ואני עבדכם נוטל בהתרגשות את זכות הסיכום של הדיון הזה.

הסיכום היום מתייחס למערכת דיונים שנמשכה כשנתיים, מאז אפריל 1986, עת הביאה חברת הכנסת חייקה גרוסמן את ממצאיה שעלו מ"חוק ולדהיים", מס' 25572, הנמצא ביוגוסלביה. באותה תקופה ניכרה פעילות נמרצת של שליחי המדינה לאו"ם, כראשוח שגרינו בנימין נתניהו, ובמקביל פעל הקונגרס היהודי העולמי, כהנהגתם של ד"ר יונגר וד"ר בקר, והכול במגמה להוציא לאור את האמת, אותה אמת אשר אושרה בשבוע שעבר על-ידי ועדת ההיסטוריונים הצבאית, הוועדה קבעה, כי קורט ולדהיים, שהיה במלחמת העולם השנייה קצין אספקה, ואחר כך קצין מודיעין במחלקה I/C של גיס E, האיש שהפך ברכות הימים לדמות מפתח במשרד החוץ האוסטרי ואחר כך כיהן כ־10 שנים כמוכיר הכללי של האו"ם, האדם שנבחר לפני שנתיים לנשיא אוסטריה — אותו קורט ולדהיים הוא פושע מלחמה, אשר נטל חלק פעיל בגירוש אלפים מיהודי סלונקי וברצח אלפי פרטונים בתחומי יוגוסלביה.

אדוני היושב-ראש, הוועדה קובעת, כי "המידע הנרחב שהיה לולדהיים על המצב החיית לפעולות צבאיות ולצעדים הנוגדים את חוקי המלחמה. ולדהיים השלים עם ביצוע מעשים הנוגדים את החוק, ובכך הקל את ביצועם". כקטעים אחרים נאמר: "הוא גם נטל חלק באירועים חריגים הנוגדים את חוקי המלחמה, לא מילא את חובתו האנושית לפעול נגד אי-צדק. חמור עוד יותר מההשלמה הפסיכית עם הפרות כאלה הוא שיתוף הפעולה כמקרים שבהם היתה מידה של השתתפות". עוד נאמר באותו דוח, כי "המידע הנרחב שהיה לולדהיים על המצב החיית במקרים מסוימים לפעולות צבאיות ולצעדים הנוגדים את חוקי המלחמה ואת העקרונות הבסיסיים של האנושות".

שבת וייס (המערך):

אדוני היושב־ראש, אדוני הציע, גם כיוזמתו וגם בעקבות ההצעה כאן, להעביר את תוכן הדיון למקומות שאליהם צריך להעבירו. אני מבקש שלא להעביר את נאומי, מסיבות ברורות. מי ששמע אותו מבין, שבמקרה זה טוב יותר שלא נגיד בגת ולא נספר בתוצות אשקלון.

היו"ר א' נחמיאס:

זה נכון. לא צריך היה מלכתחילה לומר זאת בגת.

שבת וייס (המערך):

אני לא חוזר בי, גם לא ממלה אחת.

היו"ר א' נחמיאס:

לא אמרתי שתתזוור כך.

חברי הכנסת, הישיבה הבאה — מחר כמועדה. ישיבה זו

נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 19:15.